

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**Komparace živých vstupů ve zpravodajství
komerční a veřejnoprávní televize z hlediska vztahu
verbální a neverbální komunikace**

Comparison of live reports in commercial and public television news in terms of
the relation between verbal and nonverbal communication

Bakalářská diplomová práce

Filip Vahala

Vedoucí práce: Mgr. Petra Foretová, Ph.D.

Olomouc 2021

Čestné prohlášení:

Tímto čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze za pomoci pramenů, literatury a elektronických zdrojů uvedených v seznamu bibliografie na konci práce. Celkový rozsah práce činí 102 375 znaků.

V Olomouci dne

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Petře Foretové, Ph.D. za odborné vedení této práce, její cenné rady, a především za trpělivost. Velké poděkování za podporu patří mé rodině, partnerce Ivě a kamarádce Andrejce. Speciální poděkování patří také Nikole Reindlové, Barboře Divišové, Petrovi Obrovskému a Janu Sochovi.

Abstrakt

Tato bakalářská diplomová práce se věnuje srovnávání součinnosti verbální a neverbální složky projevů reportérů v živých vstupech komerční a veřejnoprávní televize. Cílem práce je na vzorku dvou vstupů z Televize Nova a dvou vstupů z České televize ukázat podobnosti a odlišnosti v korespondenci mluveného projevu s vybranými paraverbálními a nonverbálními aspekty projevu reportérů obou televizí. Pro lepší pochopení problematiky byly realizovány i rozhovory s reportéry, jejichž vstupy byly analyzovány.

Klíčová slova

Události, Televizní Noviny, Česká televize, Televize Nova, neverbální komunikace, televizní zpravodajství, živý vstup

Abstract

This bachelor's diploma thesis deals with the comparison of the interaction of the verbal and nonverbal components of reporters' speeches in the live reports of commercial and public television. The aim of the work is to show the similarities and differences in the correspondence of spoken speech with selected paraverbal and nonverbal aspects of the speech of reporters of both televisions on a sample of two live reports from Televize Nova and two live reports from Česká televize. Interviews with the analyzed reporters were also conducted for a better understanding of the issue.

Key Words

Události, Televizní Noviny, Česká televize, Televize Nova, nonverbal communication, television news, live report

Obsah

1. Úvod.....	6
1.1 Cíle práce.....	6
1.2 Metodika práce.....	7
1.3 Struktura práce.....	8
1.4 Výběr vzorku.....	8
2. Vymezení neverbální komunikace.....	10
2.1 Komunikační prostředí.....	11
2.2 Vlastnosti a fyzický vzhled komunikátora.....	11
2.3 Pohyby těla a postoj.....	12
2.4 Paraverbální aspekty.....	15
3. Televizní zpravodajství.....	18
3.1 Struktura živého vstupu jako komunikační události.....	19
4. Analýza projevu Petra Obrovského v živém vstupu ŽV1.....	32
5. Analýza projevu Nikoly Reindlové v živém vstupu ŽV2.....	38
6. Analýza projevu Jana Sochy v živém vstupu ŽV3.....	47
7. Analýza projevu Barbory Divišové v živém vstupu ŽV4.....	53
8. Komparace vybraných živých vstupů České televize a Televize Nova.....	58
8.1 Komunikační prostředí ČT a TV Nova.....	58
8.2 Vlastnosti a fyzický vzhled reportérů ČT a TV Nova.....	58
8.3 Pohyby těla a postoj reportérů ČT a TV Nova.....	59
9. Závěr.....	61
10. Seznam pramenů.....	63
11. Seznam použité literatury.....	64
12. Seznam obrázků a tabulek.....	66
13. Seznam příloh.....	66
1. Petr Obrovský.....	67
2. Nikola Reindlová.....	67
3. Jan Socha.....	67
4. Barbora Divišová.....	67

1. Úvod

Zpravodajství je podstatnou součástí našich životů a obzvláště v době celosvětové pandemie je důležité být dobře informován. Televizní zpravodajství patří k těm nejkompexnějším formám informování, protože stimuluje zároveň sluch i zrak diváka a pomáhá mu co nejlépe pochopit sdělovanou informaci. Specifikem v televizním zpravodajství jsou živé vstupy. Jde o levný a rychlý způsob, jak divákovi srozumitelně předat důležité informace. Divák má zároveň pocit, že je ve středu dění.¹ Zajímavý tak může být podrobnější výzkum vyjadřování reportérů v daných televizích.

Jak již vyplývá z názvu práce, budeme se věnovat analýze živých vstupů z dvou protipólů stejného odvětví – hlavní zpravodajské relace veřejnoprávní a komerční televize. Budou analyzovány projevy čtyř reportérů s důrazem na to, že verbální a neverbální složka jakékoli komunikace je neoddelitelná. Několik prací s podobným tématem již vzniklo, mnoho z nich se však věnovalo širšímu vzorku povrchněji. Tato práce se bude zabývat užším vzorkem hlouběji. Součástí práce jsou rozhovory s reportéry, jejichž živé vstupy jsme analyzovali, jak pro lepší pochopení fungování daného média, tak pro lepší pochopení jejich vyjadřování.

1.1 Cíle práce

Hlavním výzkumným cílem této práce je popsat podobnosti a odlišnosti v živých vstupech z hlediska součinnosti verbální a neverbální složky projevů reportérů.² Pro účely analýzy byly vybrány živé vstupy reportérů působících ve veřejnoprávním a soukromém médiu.

Dílním výzkumným cílem bude analýza mluveného projevu reportérů z hlediska součinnosti verbální i neverbální složky jejich projevu. Budeme sledovat tyto proměnné: aspekt připravenosti a nepřipravenosti projevu, vybrané paraverbální aspekty a vybrané výrazy řeči těla a jejich korespondence se složkou verbální.

Podle Edvarda Lotka totiž tvoříme řečnické texty za pomoci několika jazykových operací. Jednou z nich je i operace modulační, při které dosazujeme do vět správnou intonaci a důraz. Při chybování v této oblasti můžeme vyjádřit i nezáměr o samotného posluchače.³ Je proto důležité se o tuto oblast zajímat.

Tato práce vznikala během světové pandemie covid-19, proto musí reportéři nosit v živých vstupech ústenky, či mít jinak zakrytá ústa. Zaměříme se tedy na to, jak přítomnost

¹ Kinsey 2009: 144

² Pojmenování jako reportér apod. jsou záměrně v mužském rodě kvůli zjednodušení a plynulosti textu. V analyzovaném vzorku se počítá i s reportérkami. (viz část Výběr vzorku).

³ Lotko 2009: 35

roušky ovlivňuje výsledný projev reportérů, když nemohou používat mimiku v oblasti úst a nosu. Barbora Bittnerová zjistila ve své magisterské diplomové práci, že reportéři používali ve svých živých vstupech mimické výrazy z mnoha důvodů, nejčastěji pro udržování pozornosti diváka a regulaci toku komunikace. Jako nejčastější uvádí zvedání obočí a pokyvování hlavou v korespondenci se stoupavou či klesavou intonací a důrazem. Úsměv však reportéři používali jen velmi zřídka a mimické pohyby nosu nebyly vypořádány vůbec.⁴ Na základě tohoto se můžeme domnívat, že o mimiku v dolní části obličeje nebudou reportéři ochuzeni a předpokládáme tedy, že se pohyby v obličeji výrazně nezmění. Může ale dojít k určité formě kompenzace, kdy budou chtít reportéři podvědomě nahradit mimiku spodní části obličeje v části horní.

1.2 Metodika práce

Na účelovém vzorku dvou reportérů každé z uvedených televizí provedeme analýzu vybraných neverbálních aspektů z hlediska jejich vázanosti na verbální složku projevu, tj. sledováno bude: užívání důrazu, zvuková modulace hlasu (větná intonace), hezitační zvuky a pohyby a postoje těla (užívání mimiky v obličeji, posturika a gestika ke zvýrazňování částí živých vstupů). Vzhledem k povaze práce jsem zvolil vzorek účelový, někdy také uváděný jako záměrný, který se pro kvalitativní výzkumy využívá velmi často. „*Záměrné výběry jsou vedeny plánem výzkumníka a jeho představou o cílové populaci a jeho rozhodnutím, co (kdo) by mělo být zkoumáno. Tento postup výběru zkoumaných jednotek neumožňuje širší generalizaci zjištění, je však vhodný pro případy, kdy není cílová populace přesněji uchopitelná a ohraničená. Výzkumník proto musí v závěru šetření přesně vymezit, pro jakou populaci jsou jeho závěry platné.*“⁵ V této práci je opravdu nemožné cílovou populaci přesně uchopit a ohraničit, protože se v médiích objevuje široké spektrum reportérů, kteří přispívají do zpravodajských relací v nepravidelných intervalech. Proto byli vybráni účelově, aby na nich bylo vhodné demonstrovat součinnost verbální a neverbální složky jejich projevu (více v části Výběr vzorku). Pro generalizaci zjištění by bylo potřeba uchopit mnohem obsáhlejší vzorek a vše bude zohledněno v závěru.

Zaměříme se i na rozdíly mezi připraveností a nepřipraveností a na fyzické prostředí. Vše bude představeno jako transkript jednotlivých živých vstupů a aspekty neverbální komunikace budou demonstrovány na fotografiích z vysílání. Vzhledem k tomu, že je v mnoha

⁴ Bittnerová 2017: 111-112

⁵ Sedláková 2014: 99

případech nemožné pro lidské ucho odlišit změny ve vokálním chování, použijeme pro analýzu větné intonace a důrazu program na analýzu řeči PRAAT.

Následně budou realizovány rozhovory s vybranými reportéry pro vysvětlení fungování verbální a neverbální složky projevů zaměřené na porozumění tomu, jak se reportéři připravují na své živé vstupy (jakou mají průpravu, jakými pravidly se řídí při vytváření živých vstupů, zda jim poskytuje daná instituce kurzy v oblasti práce s hlasem apod.) Součástí rozhovorů budou převážně otázky na jejich průpravu před nástupem do zpravodajství, poté budou položeny otázky týkající se jejich současného praktického vzdělávání v rámci dané instituce a také dotazy na přípravu živých vstupů. Zda existují zaběhnuté postupy a zásady, kterými se řídí, budeme se také zajímat o technický průběh živého vysílání a na okolnosti, které vstupu předchází apod. Půjde o polostrukturovaný rozhovor, kdy budou hlavní otázky pro všechny reportéry shodné, doplňující otázky budou položeny na základě kontextu jejich odpovědí a výsledků jednotlivých analýz.

1.3 Struktura práce

Práce bude rozdělena na dvě části – teoretický rámec a analytickou část. V teoretické části budou vymezeny pojmy z verbální a neverbální komunikace potřebné pro následnou výzkumnou část. Budou vysvětleny aspekty připravenosti a nepřipravenosti, také paraverbální aspekty jako důraz, zvuková modulace a hezitační zvuky a řeč těla (především mimické výrazy, gestikulace rukama, hlavou, pohyb těla apod.). Bude vymezen také žánr živého vstupu v kontextu televizního zpravodajství. V další části provedeme analýzu těchto vybraných neverbálních aspektů a jejich vázanost na verbální složku projevu. Budeme hledat opakující se vzorce i nezvyklé chování reportérů a na konci shrneme podobnosti a odlišnosti v živých vstupech zpravodajství každé z televizních stanic. Součástí každé analýzy budou rozhovory se samotnými reportéry a otázky budou směřovány na technické záležitosti, samotnou realizaci vstupů, ale také k jazykovým přípravám na živé vstupy.

1.4 Výběr vzorku

V této práci bude zastupovat veřejnoprávní médium Česká televize s hlavní zpravodajskou relací Události a soukromé médium Televize Nova taktéž s hlavní zpravodajskou relací Televizní noviny. Účelově byli vybráni dva reportéři z každé televize tak, že zpracovávají stejné téma (v tomto případě se jedná o politiku), nacházejí se v podobném prostředí (v našem vzorku jsou vždy v interiéru a mluví sami-bez respondenta, nebo

bez ostatních novinářů v okolí), délka jejich vstupu se pohybuje přibližně od jedné minuty do minuty a půl a živý vstup byl vysílán v podobné době. Vždy se jedná o jednoho muže a jednu ženu s rouškou, respirátorem, či jinak zakrytými ústy z každé televize. Českou televizi zastupují Nikola Reindlová a Petr Obrovský. Televizi Nova zastupují Barbora Divišová a Jan Socha.

I. TEORETICKÝ RÁMEC

V teoretickém rámci nejprve vymezíme neverbální komunikaci a to, jak působí v komunikačním prostředí. Zaměříme se na zkoumané aspekty verbální a neverbální komunikace a také na vybrané paraverbální jevy. To znamená, že definujeme komunikační prostředí, vlastnosti a fyzický vzhled komunikátora, pohyby a postoj těla, pod které patří mimika, gestika, posturika a také vokální chování, jako je větná intonace, důraz nebo hezitační zvuky.

2. Vymezení neverbální komunikace

Mnoho lidí si pod pojmem neverbální komunikace představí prostý opak komunikace verbální. To znamená, že jakékoli chování, které neprobíhá slovně, považují za neverbální. Podle Knappa, Hallové a Horgana (dále také KHH) jde sice o obecně použitelnou definici, která však dostatečně nezohledňuje komplexnost celého jevu. Oddělení verbální a neverbální složky komunikace je prakticky nemožné.⁶

Edvard Lotko tvrdí, že jednou ze tří základních funkcí neverbální komunikace je zesílení a potvrzení verbální složky,⁷ což se také pokusíme dokázat ve druhé, analytické části práce. V tomto tvrzení se Lotko shoduje s KHH.⁸ Lotko dále hovoří o rovnici Alberta Mehrabiana⁹, která byla dávno vyvrácena jako tzv. Mehrabianův mýtus.¹⁰ Podle něj je také verbální komunikace spojena s rozumem a neverbální spíše s emocemi.

„Jedna mylná představa předpokládá, že neverbální chování se používá pouze ke komunikaci emocionálních zpráv, zatímco verbální chování slouží k předávání nápadů. Stejně jako verbální chování mohou být významy prisuzované neverbálnímu chování stereotypní, idiomatické nebo nejednoznačné.“¹¹ Touto citací autoři Knapp, Hallová a Horgan nepřímo odporují Lotkovi. Podle něj neverbální komunikace *„míří více do světa emocí.“¹²* Vzhledem k pozdějšímu datu publikace je proto logičtější věřit spíše tomu, že KHH mají novější informace o vyvrácení teorie zmíněné v Lotkovi. Pro širší kolektiv autorů a novost publikace tak budeme vycházet z jejich poznatků.

⁶ Knapp, Hall, Horgan 2013: 8 (vlastní překlad)

⁷ Lotko 2009: 74

⁸ Knapp, Hall, Horgan 2013: 19 (vlastní překlad)

⁹ Lotko 2009: 73 (nutno dodat, že o ní hovoří jako o číslech, které „musíme brát s rezervou“)

¹⁰ Mehrabianovy rovnice z různých pokusů byly mnohokrát mylně interpretovány tak, že lidská komunikace probíhá ze 7 % slovně, z 38 % tónem hlasu a 55 % probíhá pouze přes výrazy v obličejí. Mnohdy dokonce došlo i ke sčítání kdy někteří autoři tvrdili, že 93% lidské komunikace probíhá neverbálně. Vybíral 2002.

¹¹ Knapp, Hall, Horgan 2013: 14

¹² Lotko 2009: 73

Vzhledem k neexistující definici neverbální komunikace musíme tyto dva druhy chování brát jako dvě neoddelitelné součásti. Neverbální komunikace je totiž vždy posuzována komplexně. Proces komunikace jako takový musíme vždy vnímat jako celek, a proto budeme analyzovat vzájemnou součinnost a provázanost verbálních a neverbálních aspektů. Pro tento celkový a komplexní proces komunikace používá Knapp, Hall a Horgan anglický výraz „*total communication process*“.¹³ Abychom však mohli rozlišovat námi vybrané a následně sledované aspekty neverbální komunikace, musíme si je přesně vymežit. Mnohdy se totiž názory autorů rozcházejí a my tak musíme najít konsenzus, aby bylo vůbec možné provést analýzu.

Co se týče základního dělení, budeme se držet dělení neverbální komunikace podle Marka Knappa, Judith Hallové a Terrence Horgana, kteří ve své publikaci *Nonverbal Communication in Human Interaction* (2013) vymezují neverbální chování následujícím způsobem: oddělují strukturu prostředí a podmínky, v nichž probíhá komunikace, fyzické vlastnosti samotných komunikátorů a následně jejich různá chování, jako jsou třeba pohyby těla, pod které zařazují gesta, postoj a mimiku. Zvlášť od mimiky, ale stále pod pohyby těla, je řazen pohyb očí a vokální chování, pod které patří mimo jiné námi sledovaný důraz, intonace a hezitační zvuky.¹⁴

2.1 Komunikační prostředí

Důležitým faktorem, který ovlivňuje naše chování je prostředí. Reportéři, kteří vstupují živě do zpravodajství, mohou být značně ovlivněni prostředím, ve kterém se právě nachází. Vliv na náladu, jednání i samotný výběr slov mluvčího může mít podoba interiéru (nábytek, architektonický styl) a také světelné podmínky, barvy, teplota a další zvuky a hudba v okolí. Pro reportéry je velmi podstatné vnímání času, které sice není součástí prostředí jako takového, ale výrazně zasahuje právě do komunikační situace.¹⁵ Stejně jako prostředí ovlivňuje řečníka, řečníkův vzhled pak ovlivňuje příjemce.

2.2 Vlastnosti a fyzický vzhled komunikátora

Na diváka, jakožto na příjemce sdělovaného, působí z velké části i to, jak reportér vypadá. KHH definují fyzickou charakteristiku řečníka jako „*statické neverbální podněty, které*

¹³ Knapp, Hall, Horgan 2013: 14 (vlastní překlad)

¹⁴ Knapp, Hall, Horgan 2013: 10-11 (vlastní překlad)

¹⁵ Knapp, Hall, Horgan 2013: 11 (vlastní překlad)

*zahrnují postavu a tvar těla, obecnou přitažlivost, výšku, váhu, vlasy, barvu pleti apod.*¹⁶ Stejně jako tyto, do jisté míry, neovlivnitelné fyzické vlastnosti, mají na dojem z řečníka velký vliv i tzv. *artefakty*. Může se jednat například o to, jak se člověk obléká. Předpokládáme, že ve veřejnoprávním médiu budou mít reportéři přísnější pravidla pro oblékání, a tudíž budou oblečení formálnější než reportéři v médiu soukromém. Dalším artefaktem ovlivňujícím vzhled můžou být i přičesky, šperky a další doplňky. Vliv na vnímání mají i brýle, nebo různé podoby ozdob těla, jako je třeba tetování, piercing, styl líčení, nebo také jizvy.¹⁷ Mezi lidmi existuje spousta zažitých stereotypů, které ovlivňují přijetí sdělovaného. Pro některé jedince může reportér s brýlemi působit inteligentněji, v jiných divácích zase může tetování nebo piercing vzbuzovat nedůvěru.

2.3 Pohyby těla a postoj

Nejvýraznější částí neverbální komunikace jsou bezpochyby pohyby těla. Výrazně totiž ovlivňují naše dekódování přijímaného sdělení. Pro potřeby této práce vymežíme pouze ty, které budeme sledovat. Jsou jimi gestika, posturika, mimika, pohyb očí i vokální chování, zde spadá důraz, větná intonace a hezitační zvuky. Všechny tyto aspekty jsou vybrány především proto, že chceme sledovat vázanost verbální složky na neverbální.

Na první pohled pozorovatelným chováním jsou gesta. Nejprve je ale potřeba vymežit rozdíly mezi gestikou, gestikulací a gesty. Základem je gesto – jedná se o „*pohyb ruky nebo rukou (příp. dalších částí těla) s komunikační funkcí.*“¹⁸ Pokud mluvíme a vytváříme nějaká gesta, můžeme mluvit o gestikulaci¹⁹ Gestika je už pak „*souhrn gest a/nebo gestických praktik.*“²⁰ Pro naše potřeby musíme podrobněji vymežit gesta, která by se mohla objevovat v živých vstupech. Knapp, Hallová a Horgan tvrdí, že druhů gest je mnoho. Většina studií se ale shoduje na základním a jednoduchém dělení: závislé a nezávislé na řeči. Nezávislá gesta jsou užívána bez nutnosti použití jakékoliv verbální formy. Jde o gesta typu zvednutého palce, zdviženého prostředníčku apod.²¹ Lotko je nazývá symboly.²² Ačkoli není příliš pravděpodobné, že reportér tato gesta použije, mohou nastat situace, kdy reportér symboly využije, a proto je nutné si je vymežit.

¹⁶ Knapp, Hall, Horgan 2013: 11-12 (vlastní překlad)

¹⁷ Knapp, Hall, Horgan 2013: 12 (vlastní překlad)

¹⁸ Kaderka 2017: GESTO /online/

¹⁹ Kaderka 2017: GESTIKA /online/

²⁰ tamtéž

²¹ Knapp, Hall, Horgan 2013: 12 (vlastní překlad)

²² Lotko 2009: 75

Vzhledem k povaze práce jsou důležitá gesta závislá. Ta jsou přímo vázaná na řeč a často slouží k ilustraci toho, co mluvčí vyjadřuje verbálně. Tyto pohyby pomáhají zdůraznit slova nebo fráze, nebo třeba poukázat na přítomné objekty.²³ Lotko takovým gestům říká ilustrátory.²⁴ „Avšak za ilustrátor lze považovat každý pohyb těla, který hraje roli ve vztahu k verbální komunikaci. Součinnost (synchronizace) mezi řečí a pohyby těla je pro úspěšnou komunikaci nezbytná.“²⁵ Lotko mimo jiné mluví ještě o adaptérech a regulátorech. Adaptéry lidé používají pro zvládnutí vlastních pocitů a obvykle se projevují ve stresových situacích. Mnozí dospělí si prý při pocitu nejistoty upravují vlasy. Mezi regulátory se řadí kývání hlavy a pohledy, které usměrňují komunikaci a signalizují změny v ní.²⁶ Pro účely naší analýzy budeme tedy chápat ilustrátory jako gesta potřebná pro posunutí významu verbální složky (zdůraznění určité části výpovědi, ukázání na objekt apod.), adaptéry jako gesta používaná k uspokojení řečníka (úprava vlasů, úprava roušky, či respirátoru apod.) a regulátory jako gesta usměrňující tok řeči (např. pokývnutí hlavou).

Obrázek 1 Příklad ilustrátoru

Celou gestiku musíme oddělit od postoje těla jako takového. Tím se zabývá posturika. Posturika (z latinského *positura* = poloha) je definována dle Edvarda Lotka jako „*sdělování fyzickým pohybem*.“²⁷ Lotko ale píše především o komunikaci v přímé interakci dvou subjektů²⁸, čímž ovšem živé vstupy nejsou, protože reportér vždy mluví do kamery.

²³ Knapp, Hall, Horgan 2013: 12 (vlastní překlad)

²⁴ Lotko 2009: 75

²⁵ Lotko 2009: 75

²⁶ Lotko 2009: 76

²⁷ Lotko 2009: 80

²⁸ tamtéž

V knize *Nonverbal Communication in Human Interaction* zastupuje celou oblast posturiky kapitola o postoji (angl. posture). Podle autorů by měl postoj určit stupeň zapojení a pozornosti a být klíčovým indikátorem intenzity emočních stavů.²⁹ Nabízí se i další pojmy, například kinezika, která „bývá nejčastěji chápána jako ta část nonverbální komunikace, která se zabývá pohyby těla a jeho částí.“³⁰ Lotko však upozorňuje také na to, že kinezika se někdy chápe úžeji a zařazuje do ní pouze bezděčné pohyby, ty záměrné už spadají do gestiky. Všichni reportéři, jejichž vstupy jsou v této práci analyzovány, jsou spíše statiční, mluví do kamery a nikam se nepohybují. Jelikož se v této práci zabýváme především vázaností neverbálních aspektů na složku verbální, ne detailní analýzou pohybů těla, můžeme v této části přistoupit k mírnému zjednodušení, a proto jako posturiku označujeme všechny pohyby celým tělem, tj. náklon těla dopředu, dozadu, či do stran, pootočení či přímo popojití. Mezi gesta pak budou spadat veškeré pohyby rukou (dále rozlišeny podle toho, zda se jedná o adaptéry, ilustrátory, symboly apod.) a také pohyby hlavou. „Neverbální chování může zdůraznit (zesílit) nebo zmírnit (zeslabit) části verbální zprávy. (...) Pohyby hlavy a rukou jsou často používány ke zdůraznění verbální zprávy.“³¹

Při hovoru, stejně tak při pozorování reportéra, sledujeme především řečníkův obličej. Předmětem zkoumání tak musí být zákonitě i výrazy obličeje, někdy nazývané jako mimika. Mimické výrazy tváře musíme k účelům analýzy vyčlenit od pohybu očí a samostatného vokálního chování.

Definovat mimiku je pro tuto práci velmi problematické. Většina autorů se věnuje mimice jako samostatné složce vyjadřující emoci, nebo informaci, případně mluví o přímé interakci dvou lidí. „Většina studií obličeje se zabývá zobrazováním různých emocionálních stavů. Šest primárních výrazů, které jsou nejvíce studovány, je hněv, smutek, překvapení, štěstí, strach a znechucení. Výrazy obličeje také mohou fungovat jako regulační gesta, poskytují zpětnou vazbu a řídí tok interakce. Někteří vědci se domnívají, že primární funkcí obličeje je komunikovat, nikoli vyjadřovat emoce.“³² Takto vnímají mimiku autoři Knapp, Hallova a Horgan. Lotko popisuje pouze část. „Mimika je sdělování především vnitřních pocitů výrazem obličeje. Tvář člověka se proto právem považuje za barometr jeho emocí.“³³

Vzhledem k tomu, že práce vznikla v době, kdy byli všichni reportéři povinni nosit při živých vstupech roušku či respirátor, bude se analýza z hlediska mimiky soustředit pouze

²⁹ Knapp, Hall, Horgan 2013: 12 (vlastní překlad)

³⁰ Lotko 2009: 81

³¹ Knapp, Hall, Horgan 2013: 19 (vlastní překlad)

³² Knapp, Hall, Horgan 2013: 13 (vlastní překlad)

³³ Lotko 2009: 82

na pohyb obočí. Nebudeme dekódovat samotnou emoci, či informaci sdělenou jeho pohybem, ale jeho vázanost na verbální složku. Budeme se soustředit na to, při jakých informacích, nebo při jakých paraverbálních jevech pohyby obočí reportéři využívají.

Obrázek 2 Příklad zvednutého obočí

Důležité je od mimiky oddělit pohyb očí. Jak Lotko, tak KHH se opět zabývají pohybem očí směrem k jinému člověku. „*Pohled označuje pohyb očí, který obecně provádíme směrem do tváře někoho jiného.*“³⁴ Vzhledem k tomu, že interakce zprostředkovaná pohybem očí je k divákovi suplována kamerou, dají se výsledky všech zmíněných autorů dobře aplikovat i na naši práci. Pro účely této práce bude důležité zjistit, zda se reportér dívá do svých poznámek, do kamery, či na objekt, o kterém zrovna mluví. „*Pohledy jsou řečí očí a tvoří důležitou část mimoslovní sociální komunikace.*“³⁵ Opět musíme jasně určit vázanost pohledů na verbální složku projevu.

2.4 Paraverbální aspekty

Je důležité vnímat nejen CO řečník říká, ale také JAK to říká, a proto musíme analyzovat i vokální chování řečníka. To je zvláštním případem, které KHH stále zařazují ještě pod pohyby těla. Obecně rozlišujeme mezi dvěma typy zvuků – variace hlasivek (intonace a hlasitost) a zvuky, které jsou primárně výsledkem jiných mechanismů – hltanu, úst, nebo nosních dutin.³⁶ Zaměříme se na vokální chování, které se váže na obsah verbální složky, a to na intonaci, důraz

³⁴ Knapp, Hall, Horgan 2013: 13 (vlastní překlad)

³⁵ Lotko 2009: 84

³⁶ Knapp, Hall, Horgan 2013: 13 (vlastní překlad)

a hezitační, rušivé zvuky jako uh, um, ehm, ee apod. Lotko vokální chování zařazuje do části nonverbální komunikace s názvem „*Zvuková modulace řečnických projevů.*“³⁷ Vzhledem k tomu, že je důležitá vázanost těchto aspektů na sebe a nikoli jejich rozlišení, budeme vycházet z definice autorů KHH a vokální chování zařadíme k pohybům těla. Jak již bylo zmíněno, pod vokální chování patří mnoho různých zvuků a variací, v kontextu této práce se však zaměříme pouze na ty, které jsou sledovány v analýze živých vstupů.

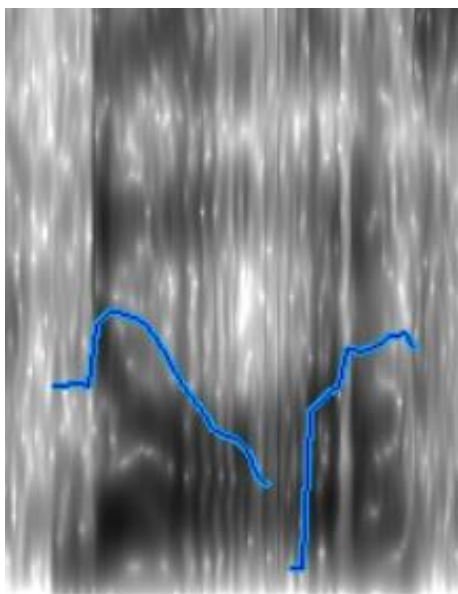
Větná intonace „*je zvukový prostředek, bez něhož se věta v mluvené podobě vlastně vůbec nemůže stát větou. Jde o střídání výšky hlasu v průběhu řeči, proto se zde někdy mluví o melodii řeči. Má v podstatě dvojitou úlohu. Jednak uzavírá, ohraničuje věty nebo úseky větné (souvisí tedy s věcným obsahem sdělovaných myšlenek), jednak vyjadřuje citové, resp. estetické postoje mluvčího, např. jeho jistotu/nejistotu, zaujatost/nezaujatost, rozmrzelost, chladnou zdvořilost apod.*“³⁸ Krčmová definuje větnou intonaci spíše z pohledu fonetiky a fonologie. Podle ní jde o způsob melodického a současně silového průběhu výpovědního celku, který je ale velmi komplexní a často má pouze okrajový význam. S Lotkem se shoduje v tom, že základní funkcí intonace je signál o ukončenosti, či neukončenosti jednotlivých výpovědí. Účinný veřejný projev by měl být modulován, tzn. nemá být monotónní.³⁹ To je důležitý poznatek pro tuto práci. Intonaci neboli melodii řeči, pak Krčmová rozděluje na klesavou, stoupavou a nekonečnou. Klesavá intonace neboli sestupná melodie řeči, či kadence se uplatňuje u citově neutrálních oznamovacích vět a je založena na celkově klesavém průběhu tónu výpovědi od intonačního centra (přízvučná slabika jádra výpovědi) do konce výpovědi. Stoupavá intonace neboli vzestupná melodie řeči, či antikadence se uplatňuje u zjišťovacích otázek. Vzestup hlasu přichází po intonačním centru a na konci výpovědi může dojít k mírnému poklesu. Při polokadenci klesáme hlasem před intonačním centrem.⁴⁰ Pro potřeby této práce budeme zkoumat klesavou a stoupavou intonaci a její vázanost na verbální obsah projevu.

³⁷ Lotko 2009: 63

³⁸ Lotko 2009: 63-64

³⁹ Krčmová 2008: 101-102

⁴⁰ Krčmová 2008: 103

Obrázek 3 Ukázka klesavé a stoupavé intonace v programu PRAAT

Dalším sledovaným jevem bude důraz. Takové zvýraznění výpovědi je podle Krčmové projevem emocí mluvčího, a proto je důležitý pro interpretaci výpovědi. Jako příklad uvádí neutrální větu „to já dělat nebudu,“ kdy můžeme například zdůrazněním slova „já“ změnit význam na „ať to udělá někdo jiný.“⁴¹ I když tím mluvčí vyjadřuje většinou svůj subjektivní postoj, může dojít i ke zdůrazňování výpovědí, slov, či jejich částí, které v neutrální výpovědi nemají žádný afektivní přízvuk. Lotko používá pro neutrální vyznění důrazu pojem „*větný přízvuk*“, který je podle něj v češtině většinou na konci výpovědi. Pokud je toto jádro v jiné části výpovědi, říkáme mu důraz a děje se tak většinou pokud chce autor na některou část výpovědi zvlášť upozornit.⁴² V živých vstupech tak může jít o zdůraznění důležité, či překvapivé informace, nebo také o chybu, pokud důraz nemá žádný důvod.

Různé vokální chování může mít různé funkce a nemusí být vždy chybou. Za nedostatek jsou však obecně považovány hezitační zvuky. Pokud je takových zvuků mnoho, působí rušivě a mohou posluchače odradit. Vzhledem k tomu, že mají reportéři k přípravě živého vstupu omezený čas a taky mluví přímo na kameru bez možnosti jakéhokoli střihu, mohou se často hezitační zvuky objevovat. Typickými příklady jsou e, ehm, hmm apod. Jedná se o „*zvuk vznikající při hezitaci, tj. je při porušování souvislé řeči ulpíváním na některých hláskách nebo slabikách. (...) V běžné mluvě je zcela běžný, ve veřejném mluveném projevu však bývá hodnocen jako nedostatek (zvuk parazitní, zvuk váhací).*“⁴³ Z vokálního chování budeme tedy rozlišovat vývoj větné intonace, kde se ve výpovědích nachází důraz a jak často používají

⁴¹ Krčmová 2008: 100

⁴² Lotko 2009: 67

⁴³ Krčmová 2017: HEZITAČNÍ ZVUK /online/

reportéři hezitační zvuky. U všech sledovaných aspektů bude podstatné sledovat nejen vázanost na verbální složku komunikace, ale také na časový tlak, pod kterým reportéři mohou být. Ten by měl mít značný vliv hlavně na četnost výskytu hezitačních zvuků.

3. Televizní zpravodajství

Televizní zpravodajství, stejně jako rozhlasové nebo psané, má svá specifika. „*Televizní zpravodajství je určeno očím a uším diváka. Promlouvá prostřednictvím kombinace pohyblivých obrazů, zvuků a mluveného slova, která je zatím nejpřirozenějším a nejkompaktnějším smyslovým zprostředkováním informací o okolním světě.*“⁴⁴ Vzájemný vztah uvnitř této kombinace je naprosto zásadní pro správné pochopení sdělované informace. K tomu využívá zpravodajství svébytný vyjadřovací styl, tzv. audiovizuální jazyk. Ten se skládá z obrazové a zvukové složky. Tu obrazovou tvoří fotografie, film, video, nebo i syntetická počítačová grafika. Zvuková složka je zastoupena ve zpravodajství především mluveným slovem a reálnými zvuky a ruchy prostředí, méně už hudbou nebo tichem. Zvláštním, ale významným výrazovým prostředkem jsou podle Lokšíka nonverbální prvky. Patří k nim dikce a tón mluvy, mimika, gesta, pohledy očí, držení a pohyby těla.⁴⁵ To také podporuje myšlenku toho, proč je důležité sledovat námi vybrané aspekty. Takové výrazové prostředky totiž do značné míry mohou ovlivnit pochopení sdělované informace.

Televizní zpravodajství může mít mnoho podob. Na kanálu ČT24 běží zpravodajské a publicistické pořady téměř nepřetržitě, ČT1 vysílá mimo jiné i regionální zpravodajství, Televize Nova uvádí své Televizní Noviny i ve 12:00 a v 17:00. Hlavní zpravodajská relace je však každý den jen jedna na každé stanici. Proto musíme takový pořad zařadit do kontextu. „*Hlavní zpravodajské relace zařazované zpravidla na začátku večerního programového bloku přinášejí souhrnný obrazový přehled o domácích a zahraničních událostech z celého dne. Skládají se z původních obrazových zpravodajských příspěvků, přejatých agenturních audiovizuálních materiálů z výměnné sítě, telefonátů a předtočených nebo přímých vstupů zahraničních zpravodajů a reportérů z místa události, kterou jsou uváděny a doprovázeny živým slovem moderátorů ze zpravodajského studia.*“⁴⁶ Mají ustálenou grafickou a formální podobu a podle Lokšíka se v českých televizních stanicích pohybují svou délkou od patnácti do třiceti minut,⁴⁷ avšak informace o časovém vymezení může být zkreslená vzhledem ke stáří

⁴⁴ Lokšík 2001: 73

⁴⁵ Lokšík 2001: 73-74

⁴⁶ Lokšík 2001: 80

⁴⁷ Lokšík 2001: 80

publikace. Zkoumané pořady Události a Televizní noviny jsou ve skutečnosti delší. Hlavní zpravodajská relace České televize se pohybuje kolem 48 minut, na TV Nova většinou kolem 40 minut.⁴⁸ Nova začíná vysílat hlavní relaci v 19:30, Česká televize dokonce ještě o půl hodiny dříve. Zpravodajské relace se pak skládají z menších celků, tzv. zpráv, a její definice také není jednoznačná. Kaderka a Havlík se snaží zprávu definovat procesem tvorby. Píší o tom, že zpráva bývá mnohdy přirovnávána k továrnímu produktu, který vzniká vykonáním sledu úkonů řadou pracovníků. Zmínění autoři s tímto tvrzením do jisté míry souhlasí, oponují však tím, že takový výrobek nemá jasnou, předem danou identitu, kterou je potřeba vždy vytvořit novou. Zpráva na rozdíl od továrního výrobku není anonymní, ale je podepsanou, autorskou prací.⁴⁹ Osvaldová také zmiňuje proces tvorby: „Zpráva, coby základní kámen zpravodajství, je definována jako žurnalisty zpracovaná informace o něčem, co se stalo nebo nestalo, stane nebo nestane, nebo změně nějakého stavu. Fakta, děje nebo myšlenky při tom pouze zaznamenává, sumarizuje a konstatuje.“⁵⁰

Spojením definice Osvaldové a definice Kaderky s Havlíkem získáme zcela dostačující pohled na to, co žurnalistická zpráva vlastně je. Nás ale bude v této práci zajímat pouze jeden druh podání zprávy, nebo také žánr, kterým je živý vstup.

3.1 Struktura živého vstupu jako komunikační události

Kaderka a Havlík uvádějí v knize Vytváření televizních zpráv: pracovní postupy v systému žánrových norem (2010) čtyři dílčí zpravodajské žánry, které se od sebe odlišují funkcí a dílčí strukturou. Slangově je můžeme rozdělit na hedlajny, kárty, kraťasy a lajfy. Hedlajny popisuje Lokšík jako titulky, které by měly sloužit jako poutavý výčet zpráv na začátku relace. Kárty jsou reportáže, kdy je nejdůležitější osobní svědectví reportéra. Kraťasy označují zprávy čtené (verbální), kdy moderátor čte zprávu přímo ve studiu.⁵¹

Nejdůležitější pro tuto práci jsou samozřejmě lajfy neboli živé vstupy. Slangový název pochází z anglického live (živě). Takový živý vstup reportéra, či reportérky do vysílání bývá buď audiovizuální, nebo telefonický. Moderátor obvykle uvede diváka do tématu už ve studiu a položí otázku směřovanou na reportéra. Jeho živý vstup je pak rozvitou, monologickou odpovědí na položenou otázku.⁵² V České televizi většinou následuje předěl a další příspěvek, v Televizi Nova následuje reportáž (ukončení reportérem typu „Více už v následující

⁴⁸ Odhad podle internetového archivu obou televizních stanic

⁴⁹ Kaderka, Havlík 2010: 538

⁵⁰ Osvaldová 2001: 24

⁵¹ Srov. Kaderka, Havlík 2010: 545 s Lokšík 2001: 83-85

⁵² Kaderka, Havlík 2010: 545

reportáži.“). Mnohdy bývají živé vstupy doplněny předtočenými záběry, které někdy zakrývají i samotného reportéra. Vzhledem k cíli práce nejsou tyto vstupy předmětem analýzy, stejně jako vstupy telefonické. Zkoumané živé vstupy bývají doplněny o předtočené záběry, ale nikdy nezakrývají reportéra, který je celou dobu v záběru.

V minulosti nebyly živé vstupy v žurnalistice běžnou disciplínou. V této rychlé době je mnohem důležitější „být na místě“ a reportéři bývají mnohem častěji ve středu dění, aby přinesli divákovi to nejčerstvější a nejdynamičtější zpravodajství.⁵³ Četnost živých vstupů začala stoupat s rozvíjejícími se technologiemi, které usnadnily novinářům vysílání přímo z místa události. Taková situace zároveň klade jiné nároky na reportéra než třeba na toho, který je ve studiu. Reportér musí před kamerou mluvit plynule a zároveň musí působit důvěryhodně. Ne vždy má napsané poznámky, často má i přesně vymezený čas, do kterého se musí jeho projev vměstnat, jeho komunikace se studiem probíhá pomocí sluchátka, ve kterém slyší režisérovy pokyny týkající se délky a startu vysílání, či moderátorovo slovo ze studia.⁵⁴

Významným ukazatelem kvalitního živého vstupu je samozřejmě projev reportéra. Marie Kinsey píše o tom, že „myšlení za pochodu“ je nutnou součástí umění hlásit zprávy živě, ačkoli se dá část také naplánovat. Zmiňuje, že je dobré udělat si několik bodů, o kterých reportér ví, že se jim bude věnovat. Také je užitečné věnovat zvláštní pozornost několika posledním slovům, aby si reportér uvědomil, jakou informaci chce divákovi předat. Reportér by se neměl snažit zapamatovat si každou větu, protože by poté mohl znít strnule. Živý vstup je totiž konverzace (reportér s divákem), nikoli přednáška.⁵⁵

Kinsey také píše o tom, že je klíčové, jakým způsobem reportér využívá důraz. Různé věty mohou mít různé významy podle toho, kam dáme ve větě důraz (viz kapitola této práce Pohyby těla, část o důrazu). Neméně důležitá je intonace. Reportér by měl přemýšlet o tom, jak zní, když vypráví příběh svému příteli. Tehdy je jeho hlas živý a mělo by tomu tak být i ve vstupech v televizi. Jen velmi málo lidí využívá svůj plný hlasový rozsah. Častou chybou reportérů je využívání stejného vzorce intonace v různých živých vstupech – tady je potřeba zaměřit se na to, co znamená samotný příběh a svůj projev tomu přizpůsobit. Pokud se jedná o vážný příběh, měl by znít vážně, pokud jde o uvolněnější téma, je na místě i úsměv, který může posluchač „slyšet“.⁵⁶

⁵³ Kinsey 2009: 141 (vlastní překlad)

⁵⁴ Kinsey 2009:145

⁵⁵ Kinsey 2009: 146

⁵⁶ Kinsey 2009: 142

Živý vstup však není pouhým technickým produktem televize, proto je nutné si jej vymezit i na úrovni jazykové. Jílek píše v rámci objektivních slohotvorných činitelů o rázu komunikátů, který může být oficiální, polooficiální a neoficiální. Oficiální komunikát je určený pro oficiální typ komunikace, může se jednat o slavnostní projev nebo formální jednání s nadřazeným a předpokládá se promyšlená struktura a spisovné vyjadřování. Polooficiální komunikát se týká již méně formálních komunikátů. Zde lze využít i hovorové formy spisovného jazyka, avšak musí mít promyšlenou strukturu a v mluvené podobě je přípustná i uvolněnější dikce. Neoficiální komunikáty mohou obsahovat expresiva, obecnou češtinu, dialektismy apod.⁵⁷, a proto nemůžeme živé vstupy považovat za tento typ komunikátu. Na základě tohoto vyčlenění budeme považovat živý vstup za útvar na pomezí oficiálního a polooficiálního komunikátu.

Ve stejné kapitole se autor zmiňuje o posledním námi sledovaném aspektu, a to aspektu připravenosti a nepřipravenosti neboli míra připravenosti. Míra připravenosti, tedy to, zda a jak si autor svůj příspěvek připraví, má vliv na výslednou podobu sdělení. Vzhledem k tomu, že psané komunikáty bývají vesměs připravené, o připravenosti a nepřipravenosti mluvíme u komunikátů mluvených. U předem připravených projevů zaznamenáváme různou míru připravenosti. Mluvený komunikát může být připraven písemně do všech podrobností (primárně psaný), jiný charakter však bude mít komunikát sice připravený, ale nezaznamenaný písemně. Taková situace může nastat například při předem připraveném rozhovoru v televizi. Projevy zcela nepřipravené (spontánní) vznikají jako přímá reakce na skutečnost v oblasti prostě sdělovací nebo konverzační.⁵⁸ „*V případě zejména nepřipravených komunikátů se zřetelně uplatňují činitele subjektivní, tedy zkušenost, schopnost kulturního komunikování v této situaci aj.*“⁵⁹ Předpokládáme, že reportéři, jejichž živé vstupy jsou předmětem následující analýzy, si své komunikáty předem připravují.

⁵⁷ Jílek 2005: 69

⁵⁸ Jílek 2005: 72

⁵⁹ Jílek 2005: 73

II. ANALYTICKÁ ČÁST

V této části práce analyzujeme, jak se námi sledované neverbální a paraverbální aspekty váží na verbální složku projevu a to na čtyřech živých vstupech. Na dvou z veřejnoprávní stanice Česká televize, již bude zastupovat reportér Petr Obrovský (ŽV1) a Nikola Reindlová (ŽV2), a na dvou živých vstupech z komerční televize Nova, která bude zastoupena Janem Sochou (ŽV3) a Barborou Divišovou (ŽV4). Pozornost bude věnována také společným technicko-obrazovým prvkům, komunikačnímu prostředí a vzhledu reportérů.

Pro přepisy živých vstupů budeme používat transkripční systém užívaný v konverzační analýze. Jde o „převedení rozhovorů, zachycených videokamerou nebo diktafonem, do takové grafické podoby, která je vhodná pro studium interakčního utváření rozhovoru. Výsledkem transkripce je transkript (přepis), který slouží jednak jako praktická pomůcka při analýze, jednak jako forma prezentování dat v odborných publikacích. Transkript se nevytváří proto, aby nahradil zvukový nebo audiovizuální záznam; primárním zdrojem dat zůstává pro analytika nahrávka.“⁶⁰

	
	ZO+KHP ¹ GEST1 + GEST1 MNT KH ZO+KHP KH
1	Je to prokurátor ; který; před třemi lety z novu, otevřel kauzu. daňových podvodů s nemovitostmi na. donovalech a obvinil mariana kočnera.
	KHP+MNT VNT MNT+ZO VNT+ZO
2	Vyšetřování se; při tom. tehdy , posunulo i díky práci později zavražděného novináře Jána Kuciaka.

Obrázek 4 Příklad transkriptu

Při sestavování transkripčního systému jsme vycházeli z CzechEncy – Nového encyklopedického slovníku češtiny, použijeme systém zaznamenávání, který je vysvětlen v následujících tabulkách.⁶¹ Jejich použití můžeme vidět na části transkriptu z ŽV1. Vymezeny jsou pouze znaky pro námi sledované aspekty a mělo by platit tzv. „*pravidlo ekonomičnosti*“, kdy budou sledovány pouze ty jevy, které souvisí s cílem práce.⁶²

V první fázi bude pozornost věnována technicko-obrazovým prvkům živých vstupů obou televizí, následně bude realizována podrobná analýza živých vstupů. V další fázi budou

⁶⁰ Kaderka, Nekvapil 2017: TRANSKRIPCE V KONVERZAČNÍ ANALÝZE /online/

⁶¹ Zobrazené tabulky jsou pouze ilustrační, každý vstup má svou podrobnější u transkriptu v příloze

⁶² Kaderka, Nekvapil 2017: TRANSKRIPCE V KONVERZAČNÍ ANALÝZE /online/

srovnány podobnosti a odlišnosti živých vstupů v obou televizích z hlediska součinnosti verbální a neverbální složky komunikace. Budou sledovány tyto konkrétní segmenty: mimika, gestika, posturika, pohled, důraz, větná intonace, hezitační zvuky, vzhled komunikátora, jeho připravenost a prostředí, ve kterém se nachází. Jak již bylo zmíněno, z paraverbálních aspektů bude sledováno, v jakých případech reportéři užívají důrazy a jak pracují s větnou intonací. Cílem je zjistit, zda je možné v projevech reportérů vysledovat pravidelné vzorce opakujícího se chování, zda nepůsobí rušivě apod. Zaměříme se také na počet hezitačních zvuků v projevu, které mohou být znakem nedostatečné přípravy a mohou působit rušivě. Míra připravenosti bude také sledována. Z řeči těla budeme sledovat postoj (posturiku) a jiné pohyby, tj. mimiku (omezeně – v tomto případě je možné sledovat pouze pohyb obočí a svalů kolem očí) a gestiku, ve které budeme rozlišovat, zda se jedná o ilustrátory, regulátory, adaptéry, či symboly. Každé z těchto gest může mít jiný význam v souvislosti s obsahem sdělení. Důležité bude sledovat i směr pohledu očí, který indikuje, jestli má reportér poznámky, čte ze čtecího zařízení, nebo mluví bez poznámek. Pohled může odkazovat na některé skutečnosti v prostoru. Budeme zkoumat i to, jak reportér vypadá a v jakém prostředí se nachází. Obojí totiž může ovlivnit způsob, jakým přijímáme sdělované informace. V rozhovorech se zaměříme i na aspekt připravenosti a nepřipravenosti.

Tabulka 1 Příklady použitého transkripčního systému⁶³

Znak	Význam
?	Vysoké stoupnutí hlasu
,	Mírné stoupnutí hlasu
.	Hluboké klesnutí hlasu
;	Mírné klesnutí hlasu
(příklad)	Předpokládaný, ne dobře srozumitelný výraz
<u>příklad</u>	Zdůraznění části, nebo celého slova
e, ee, eee, ehm, em...	Hezitační zvuky

Zkratka	Význam
POSTURIKA	
MNT	Mírný náklon tělem (dopředu)
VNT	Výrazný náklon tělem (dopředu)
MIMIKA	
ZO	Zvednutí obočí (viz obr.č.3)
ILUSTRÁTORÝ	
GEST 1	Gesto č. 1 (viz. obr. č.1)
GEST 2	Gesto č. 2 (viz obr.č.2)
REGULÁTORÝ	
KH	Kývnutí hlavou (dopředu)
KHL/KHP	Kývnutí hlavou stranou vlevo/vpravo

⁶³ Jedná se pouze o příklad, každý transkript v přílohách obsahuje svou vlastní tabulku

Následující tabulka ukazuje kódování živých vstupů. Každý z nich bude označen jako ŽV1 až 4, abychom na ně mohli později odkazovat. Ke každému vstupu s jeho označením je připsáno datum vysílání, délka, téma, jméno reportéra a televizní stanice, na které byl vstup odvysílaný.

Tabulka 2 Kódování živých vstupů

	Reportér/ka	Televizní stanice a pořad	Datum vysílání	Délka	Téma
ŽV1	Petr Obrovský	Česká televize Události	3.12.2020	1 minuta 20 vteřin	Slovenský prokurátor Maroš Žilinka a návrh vazby pro spolumajitele Penty Haščáka
ŽV2	Nikola Reindlová	Česká televize Události	9.12.2020	1 minuta 9 vteřin	Jednání vlády o prodloužení nouzového stavu
ŽV3	Jan Socha	Televize Nova Televizní noviny	9.12.2020	56 vteřin	Jednání vlády o prodloužení nouzového stavu
ŽV4	Barbora Divišová	Televize Nova Televizní noviny	7. 12. 2020	1 minuta 10 vteřin	Vláda bude žádat o prodloužení nouzového stavu

Nejprve budou analyzovány technicko-obrazové prvky, které jsou v obou televizích stejné. Ve všech čtyřech analyzovaných živých vstupech stojí reportér čelně vůči kameře a je zabírán nad pasem, někdy pouze od hrudi nahoru a vždy se nachází v interiéru. Reportéři České televize, jejichž výstupy jsou předmětem analýzy, mají viditelně klopové mikrofony, což jim umožňuje plný rozsah pohybu rukou, zatímco reportéři z analyzovaných vstupů Televize Nova drží v jedné ruce ruční, bezdrátový mikrofon ve výšce hrudníku, který je může v jejich neverbálním chování ovlivňovat. U obou televizí sledujeme nejprve uvedení živého vstupu ve studiu moderátorem relace, a to vždy rozdělenou obrazovkou (výjimkou je pouze Petr Obrovský – ŽV1, ten je uveden „promítnutím“ na pozadí studia, nikoli pomocí rozdělené obrazovky. Funkce však zůstává stejná).

Obrázek 5 Jan Socha na rozdělené obrazovce v ŽV3

Obrázek 6 Petr Obrovský na pozadí studia v ŽV1

Následně jsou reportéři přeneseni na celý obraz. V horní části se nachází informace o tom, že se jedná o živý vstup a informace o místě živého vstupu. Ve spodní části je po uvedení vstupu uvedeno jméno reportéra, které vzápětí vystřídá název probíraného tématu a zůstává na obrazovce až do konce.

Obrázek 7 Příklad informací na obraze v ŽV4

Obrázek 8 Příklad informací na obraze v ŽV2

Po několika větách je jejich obraz opět zmenšen a dělí se o prostor s předtočenými záběry, nicméně reportéři zůstávají stále na očích diváka. Tento druh rozdělení obrazovky setrvává až do konce živého vstupu.

Obrázek 9 Rozdělená obrazovka s předtočenými záběry v ŽV4

Obrázek 10 Rozdělená obrazovka s předtočenými záběry v ŽV2

Obě televize tedy vyznávají totožné schéma:

UVEDENÍ ZE STUDIA

ROZDĚLENÁ OBRAZOVKA MODERÁTOR/REPORTÉR

CELÁ OBRAZOVKA REPORTÉR

ROZDĚLENÁ OBRAZOVKA REPORTÉR/PŘEDTOČENÉ ZÁBĚRY

Všechny vstupy se pohybují z hlediska stopáže kolem jedné minuty. „*Od zpravodajského příspěvku v televizi se požaduje, aby byl stručný, věcný, hutný, jasný a přesný. Jeho maximální délka se pohybuje kolem 2 minut, včetně studiového úvodu, průměrná stopáž je však 1 minuta 10 sekund a řada příspěvků má pouhých 20-30 sekund.*“⁶⁴ Tuto tezi můžeme z části potvrdit. Všechny zkoumané živé vstupy se pohybují v délce přibližně od minuty po minutu a půl.

⁶⁴ Lokšík 2001: 76

4. Analýza projevu Petra Obrovského v živém vstupu ŽV1

Tabulka 3 Informace o ŽV1

Analyzovaný pořad	Události
Datum vysílání	3. 12. 2020
Reportér a téma	Petr Obrovský – Slovenský prokurátor Maroš Žilinka a návrh vazby pro spolumajitele Penty Haščáka
Délka živého vstupu	1 minuta a 20 vteřin

V tomto živém vstupu se reportér Petr Obrovský nachází v klidném a tichém prostředí budovy Slovenské národní rady, konkrétně ve vstupní hale, jinak také foyer. Pouze v osmnácté vteřině můžeme zaslechnout křik z pozadí, který nesouvisí s živým vstupem a Petr Obrovský na něj nijak nereaguje. Záběr je zaostřen na jeho postavu a pozadí je rozmazané. Místo působí formálně, reportér stojí na červeném koberci a v pozadí pozorujeme po jeho pravé ruce bustu a za ní dvě vlajky. V pozadí jsou pozorovatelné masivní sloupy podpírající strop. Výběru prostředí se věnuje Petr Obrovský spolu s kameramanem, kterého má k dispozici jako jediného člena štábu, jen minimálně. Zrovna foyer, ve kterém se nachází, není problematické. „*Je tam poměrně dost prostoru. Vybíráme tak, aby záběr charakterizoval aspoň z části prostředí, ve kterém se nacházíme a abychom na to měli trochu klid a nezavazeli ostatním,*“ řekl Obrovský v rozhovoru.

Petr Obrovský je hubené postavy, oblečený formálně v obleku s bílou košilí a vínovou kravatou. Přes ústa a nos má pouze chirurgickou roušku a na klopě saka má upevněný tzv. klopový mikrofon ke snímání zvuku.⁶⁵ Světle hnědé vlasy má střižené na krátko, pečlivě a hladce učesané. V levém uchu má sluchátko pro kontakt se studiem, kde nejspíše slyší pokyny z režie a slovo moderátora. Nevidíme na něm žádné šperky, piercing ani tetování či jiné ozdoby těla. Kamera jej snímá nad pasem, což je běžné pro všechny živé vstupy. Pro vzhled existuje v České televizi několik zásad. Těm ale reportér věnuje jen minimální pozornost, jelikož se jimi řídí v podstatě automaticky. Šperky jsou dovoleny tak, aby nepůsobily rušivě, a tetování by nemělo být vidět vůbec. Nicméně jak jsme v rozhovoru zjistili, Petr Obrovský nenosí šperky ani běžně a tetování nemá. Věnuje se spíše oblečení, které podle něj vychází logicky ze situace. „*V zásadě platí, že musíte uvažovat nad tématem, prostředím a pořadem. Ve vládě, parlamentu a soudu se snažím mít oblek s kravatou, v kultuře nebo v jiném volnějším tématu stačí košile*

⁶⁵ Více v rozhovoru v příloze, viz otázka „Jak se rozhodujete o tom, jestli používáte handku nebo klopák?“

a sportovní sako, když jde o natáčení v horách, nebo o nehodu na dálnici, tak stačí bunda s logem ČT a nápisem press,“ řekl Obrovský. Zakázány jsou velké a/nebo vtipné nápisy, loga firem a značek a zvířecí vzory. Účes by také neměl být nijak extravagantní, ale přímo pravidla pro něj neexistují.

Ze všech sledovaných druhů gest používá Petr Obrovský pouze dva druhy, a to ilustrátory a regulátory. Ilustrátory jen velmi zřídka, oproti tomu regulátory často. Symboly nevyužívá, jelikož nejsou vzhledem k tématu potřebné, a adaptéry také ne. Absenci adaptérů můžeme přisoudit důkladné připravenosti a tomu, že reportér nebývá nervózní. Tuto domněnku nám v rozhovoru potvrdil.

Z ilustrátorů používá pouze dva druhy. Při ilustrátoru GEST1 zvedá obě ruce zároveň a udělá s nimi krátký rychlý pohyb směrem dolů. Tento typ použil hned čtyřikrát. Nejprve hned na začátku živého vstupu, a to hned dvakrát za sebou.

	
	ZO+KHP ¹ GEST1 + GEST1 MNT
1	Je to pro kurátor; který; před tř emi lety z novu, otevřel kauzu. daň ových podvodů

Potřetí a počtvrté se tento ilustrátor objeví jen o pár výpovědních celků⁶⁶ později (ŽV1, ř. 3 a 5), v prvních třiceti vteřinách živého vstupu.

	GEST1+MNT+ZO		GEST1
3	Stejná skupina , která figuruje v případě	5	volba byla vůbec poprvé , veřejná; a předcházelo jí;

Ilustrátor GEST1 vždy doprovází důraz, ostatní neverbální aspekty se k němu vážou pouze nahodile. Co se týče verbální součinnosti, tak pomocí tohoto gesta Obrovský zdůrazňuje podle něj velmi důležité informace, které by si měl posluchač zapamatovat, nebo by mohly být zaměnitelné. Jde o časové údaje („*před třemi lety*“, „*poprvé*“) a zvýraznění aktérů („*stejná skupina*“ – důležité pro možnou záměnu s jinou skupinou).

⁶⁶ Výpovědním celkem se myslí jeden řádek transkriptu, který je tam, kde je to možné, rozdělen na věty (viz transkript v příloze)

Druhý typ ilustrátoru (GEST2) využil reportér pouze jednou. V tomto případě zvedá pouze jednu ruku a s polootevřenou dlaní ukáže směrem do kamery. Stane se tak až ke konci v čase 1:09 (ŽIV1, ř. 12). Tady chce Obrovský poukázat na zajímavou, a téměř až průlomovou informaci. Provází jej také důraz, k němu ještě zvednuté obočí a pokývnutí hlavou dopředu. V tomto živém vstupu odkazuje na to, že Tibor Gašpar, jakožto bývalý policejní prezident, je ve vazbě. Tuto informaci zmiňuje v souvislosti s informacemi o zatýkání jiných funkcionářů ve slovenské policii. Stejnou kombinaci neverbálních aspektů využil, například když informoval 28. listopadu 2019 o tom, že Slovenský ústav paměti národa je přesvědčen, že Andrej Babiš spolupracoval s StB.

KH+ZO+GEST2

12 **Jeden?** bývalý policejní; prezident

Regulátory jsou oproti ilustrátorům využívány velmi hojně, ačkoli je jejich spektrum úzké, tj. pouze pokývnutí hlavou dopředu a následně okamžitý návrat do původní polohy (KH), nebo kývnutí hlavou do stran se stejným okamžitým návratem (KHP/KHL⁶⁷). Dvacetkrát Obrovský použil KH, přičemž jedenáct z těchto kývnutí doprovázel důraz. Devět případů bez důrazu v řeči můžeme považovat za zdůraznění části výpovědi, jelikož tento aspekt doprovázel vždy ještě aspekt jiný, napomáhající ke zdůraznění, anebo byl vždy bezprostředně před důrazem nebo po něm. Řečník by poté mohl působit rušivě, a proto si časté důrazy hlídá. Co se týče pohybu hlavou do stran, reportér kývnul hlavou doprava hned osmkrát. V tomto chování žádný vzorec není, nejspíše se jedná o regulátor, který má pouze udržet pozornost diváka a řídit tok komunikace. Zajímavé je však ojedinělé kývnutí hlavou doleva, který nebyl upozorován ani při srovnávání s předchozími živými vstupy. Domníváme se, že kývnutí doleva koresponduje se zapomenutým textem. Přichází totiž bezprostředně po krátkém zdržení a hezitačním zvuku, který značí vzpomínání si. V následujícím slově pak přichází klesavá intonace, která může také pomoci k rozvzpomenutí si na zapomenutý text.

⁶⁷ KHP – doprava/KHL – doleva (vždy z pohledu reportéra)

	
	KHL
7	eh <u>bude?</u> ve funkci. sedm let? pokud ho prezidentka jmenuje

V postoji je reportér statický a nikam se nepohybuje. Většinu času stojí pevně na místě, jen občas používá dva pohyby, které jsme si rozdělili na mírný (MNT) a výrazný (VNT) náklon těla. Vždy se jedná o pohyb dopředu a okamžitý návrat do původní pozice. K výraznému náklonu dojde během vstupu pouze třikrát, z toho jednou je doprovázen i zvednutým obočím. K mírnému náklonu dochází častěji a ten se ve většině případů váže k důrazu a důležitým časovým nebo číselným údajům či ke jménům. Opět jde o snahu udržet pozornost diváka a dát mu najevo, že by si danou informací měl zapamatovat.

	KHP KH+MNT
11	spolu s ním dalších. sedm bývalých nebo současných funkcionářů.

	KHP+MNT	VNT	MNT+ZO	VNT+ZO
2	Vyšetřování se; při tom. tehdy. posunulo i díky práci později zavražděného novináře Jána Kuciaka.			

Z mimiky máme možnost sledovat pouze pohyb obočí. Ten je také často se vyskytujícím prvkem v projevu Petra Obrovského. Jedná se o zvedání obočí (ZO). Obočí vždy chvilkově zvedá a okamžitě vrací do původní polohy. Jediný delší úsek se zvednutým obočím můžeme pozorovat, když reportér mluví o tom, že stejná skupina, která figuruje v případě Kuciak, chtěla zavraždit i prokurátora Maroše Žilinku s manželkou i dětmi. Tady můžeme zvednuté obočí připsat emocím, a to výrazu překvapení nad novou a šokující informací. V ostatních případech je zvednuté obočí buď nahodilé bez výrazného spojení s významem verbální složky, nebo je doprovázeno jinými aspekty značícími důraz a pouze zdůraznění podporuje.

	MNT+KH	ZO	KH
8	a očekává se od něj že, vrátí? důvěryhodnost; prokuraturě sužované; korupčními skandály		

U pohledu sledujeme, zda se reportér dívá do poznámek, na nějaký objekt, o kterém mluví apod. Petr Obrovský se od začátku až do konce dívá nepřetržitě do kamery, čímž udržuje suplovaný oční kontakt s divákem. O žádném objektu během celého vstupu nemluvil a poznámky nejspíš nemá, jelikož má obě ruce volné. Vzhledem k pohybu očí lze předpokládat,

že nedisponuje ani čtecím zařízením. Petr Obrovský tak mluví tzv. „z patra“. Mrkání je běžné, pravidelné a bez návaznosti na verbální složku.

Jak vyplynulo z rozhovoru, žádný z pohybů těla nedělá Petr Obrovský záměrně. Všechny sledované aspekty jsou naučené a zautomatizované z kurzů s lektory, placenými Českou televizí. Obzvláště pak celá posturika a gestika vychází z toho, že by podle obecných pouček neměl být reportér v terénu statický. *„Chci se nějak přirozeně hýbat a nestát jako přibitý. Jinak nedělám nic konkrétního vědomě, zvláště nad tím nepřemýšlím,“* sdělil reportér. To samé platí i o paraverbálních aspektech. *„Jako reportér si můžu dovolit být trochu akčnější, víc gestikulovat a pohybovat tělem i s hlasem tomu dát přiměřený dramatický tón. U moderátora ve studiu, který je ve stabilním až sterilním prostředí, by to vypadalo směšně. Když člověk stojí na demonstraci, kde prochází vášnivý dav, který skanduje a bubnuje a tak, tak vás to tak strhne, že začnete křičet do mikrofonu, protože se neslyšíte, (...) můžete si dovolit být dramatický a víc gestikulovat,“* doplnil Obrovský.

O záměru lze hovořit pouze v případě výrazu tváře. *„Usmívat se je velmi žádoucí. (...) v tom smyslu, aby to šlo vidět v očích. Když vás představuje moderátor, tak je důležité mít přívětivou tvář, stačí lehce pozvednout koutky, celá tvář se rozjasní a kolem očí se vytvoří vrásky a člověk vypadá otevřeně a přívětivě. Stejně tak při loučení,“* přiblížil reportér. Zároveň ale Obrovský podotýká, že je opět podstatné přizpůsobit mimiku situaci a působit přirozeně. Například při vstupu z místa nehody je nevhodné se usmívat.

U větné intonace rozlišujeme vysoké a mírné stoupaní hlasu a hluboké a mírné klesnutí hlasu. Petr Obrovský dodržuje správné klesnutí hlasem na konci vět, někdy však klesá zbytečně často během výpovědi, nejspíše tak zpomaluje své mluvní tempo a má čas vzpomenout si na myšlenky, které chce vyjádřit. Často dochází k mírnému poklesu hlasu před důrazem, který by měl nejspíše posluchače upozornit na to, že bude řečena důležitá informace. Nahodile a bez hlubšího významu dochází uprostřed výpovědi i k vysokému stoupaní hlasem, ačkoli se nejedná o otázky. Takové hlasové variace mohou sloužit k tomu, aby projev nebyl monotónní a divák neztratil pozornost.

Reportér také mluví klidným a rozvážným hlasem, nespěchá a zřejmě proto se ani nezadrhává. Jediný hezitační zvuk (eh) přichází ve čtyřicáté vteřině (ŽV1, ř. 7), což je asi v polovině živého vstupu. Důvodem může být ukončení první tematické části vstupu a krátké vzpomínání na část druhou, nebo vzpomínání na číselný údaj, který se dozvídáme

bezprostředně po hezitačním zvuku. Jediný aspekt, který hodnotíme jako nedostatek, se tedy u reportéra vyskytuje pouze jednou.

Ve zpravodajství je běžné, že na přípravu není mnoho času. V tom reportér nevidí problém, protože razí tzv. kontinuální přípravu. „*Maroše Žilinku zvolili jako generálního prokurátora někdy v podvečer. V Událostech se poměrně striktně musí dodržovat stopáž, takže té přípravě věnuju trochu víc. Udělám si kostru, abych zhruba věděl, kolik mi to zabere času. Hodinku předtím jsem si ještě prošel nějaké články, abych se ujistil ohledně některých věcí z jeho minulosti,*“ přiblížil postup Obrovský. Poznámky podle něj není dobré si psát, maximálně v případě, kdy hlásí složitý číselný údaj. K takové situaci v analyzovaném vstupu nedošlo. „*Pro praxi je co nejdůležitější naučit se pracovat s informacemi a umět je vyjádřit vlastními slovy.*“

U některých témat se dokonce přípravě bezprostředně před vstupem nevěnuje vůbec. Jeho projev v analyzovaném vstupu je tedy komunikát předem připravený, ale nezaznamenaný písemně. To také potvrzuje naši domněnku, že nedisponuje ani psanými poznámkami ani čtecím zařízením a mluví tzv. „z patra“. Petr Obrovský má také bohatý výcvik na poli rétoriky. Na škole se s žádným kurzem, který by rozvíjel jeho schopnosti v projevu, nesetkal. Česká televize mu zařídila výuku v roce 2014, kdy začal vystupovat v živých vstupech. „*Nejdřív jsem chodil asi rok, nebo dva k Regině Szymikové, se kterou jsme cvičili výslovnost, dech, intonaci a podobně. Když výuku v ČT omezila, přešel jsem k Aleši Vrzákovi,*“ uzavřel Obrovský. K němu chodil Obrovský až do svého přesunu na Slovensko v dubnu roku 2019. S ním řešil nejen výslovnost, ale i nonverbální chování, oblečení a rozdíly mezi reportérem v terénu a moderátorem ve studiu.

Vokální důraz je jedním z nejčastěji sledovaných aspektů, které se v projevu Petra Obrovského vyskytují. Byl zaznamenán celkem šestadvacetkrát a vždy se jednalo o zdůraznění času, místa, číselného údaje nebo nové a zajímavé informace či informace, která by neměla být zaměněna s jinou. Příkladem může být poslední výpovědní celek v živém vstupu. „*A pokračuje taky vyšetřování případu kolem **spolumajitele** Penty Jaroslava Haščáka. **Zít**ra ráno začne soud rozhodovat o jeho vzetí do vazby.*“ Větný důraz můžeme sledovat na vyznačených slovech. Nejprve reportér zdůrazňuje první část slova spolumajitel, aby si divák při příjmu informací nespletl výraz majitel a spolumajitel. Ve slově zítra zdůrazňuje reportér časový údaj. Ten zároveň doprovází i zvednuté obočí a mírný náklon těla dopředu.

5. Analýza projevu Nikoly Reindlové v živém vstupu ŽV2

Tabulka 4 Informace o ŽV2

Analyzovaný pořad	Události
Datum vysílání	9. 12. 2020
Reportérka a téma	Nikola Reindlová – Jednání vlády o prodloužení nouzového stavu
Délka živého vstupu	1 minuta a 9 vteřin

Reportérka se nachází v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky v Thunovském paláci v Praze, konkrétně v atriu určeném přímo pro novináře. Vpravo za sebou má „bazének“ s kamennou sochu lva a po levé ruce skleněnou stěnu s logy České televize a Českým lvem. Prostředí je relativně tiché a klidné. V okolí se nikdo nepohybuje, při pozornějším poslechu můžeme slyšet v pozadí hlasy, patřící nejspíše jiným novinářům. Je zřejmé, že nijak reportérku neovlivňují. Jak už může skleněná stěna naznačovat, jedná se v atriu Poslanecké sněmovny o místo vyhrazené přímo České televizi. „*Ta stěna je tam nastálo, tím že jsme veřejnoprávní televize, tak máme určitá privilegia. Stejně jako Český rozhlas máme o dvě patra níže studio. Často tam bývají politici na rozhovory. Vysíláme buď ze studia, nebo z atria,*“ uvedla Nikola Reindlová. Naši domněnku, že v pozadí slyšíme jiné novináře, Reindlová potvrdila.

Nikola Reindlová je hubené postavy. Kamera reportérku zabírá pouze od hrudi nahoru. Má oblečené tmavě modré sako na zip, pod ním viditelně bílé tričko. Jedná se o decentní oděv a můžeme jej zhodnotit jako formální oblečení doplněné nevýrazným řetízkiem. Kromě prstýnku na prsteníčku levé ruky nejsou vidět žádné jiné šperky, stejně jako jiné zdobení ve formě piercingu nebo tetování. Při gestikulaci je možné zpozorovat červeně nalakované nehty. Černé vlasy má hladce učesané na pravou stranu a líčení není nijak výrazné. Na klopě saka je umístěn tzv. klopový mikrofon. Přes ústa a nos má Reindlová nasazenou chirurgickou roušku, v uchu viditelné sluchátko pro kontakt se studiem. Jak jsme se dozvěděli z rozhovoru, vzhled je u žen v ČT poněkud složitější než u mužů, ale v zásadě se jedná o podobné podmínky. Nikola Reindlová oblečení tzv. fasuje a s ním i drobnou bižuterii. Šperky by měly být decentní a nesmí působit rušivě. U líčení platí to samé. U oblečení jsou u žen navíc zakázána tenká ramínka a pokud si to téma nevyžaduje (sněhová kalamita v horách apod.) neměla by mít reportérka čepici. „*Já vstupuju většinou z politiky, což chce nějaké dekórum, a ne pěřovou*

bundu. Spíše kabát a decentní šálu. To jsou ale spíš nepsaná pravidla, která máme. Já potřebuju oblečení, ve kterém je mi příjemně,“ nastínila Reindlová. V analyzovaném vstupu má na sobě sako z materiálu podobného teplákové látky, čímž i lehce vyvrací naši tezi, že je hubené postavy. „*Jsem těhotná a už se do ničeho nevejdu. Je to takové pružné sako, pod ním mám bílou halenu,*“ doplnila Reindlová. Tetování má Nikola Reindlová na obou rukou. Jelikož nesmí být na obraze vidět, překrývá ho buď dlouhým rukávem, nebo filmovým make-upem. Nikola Reindlová také potvrdila, že sluchátka v uchu slouží pro komunikaci s režisérem a moderátorem ve studiu. K dispozici má na místě i technika, který jí pomáhá s mikrofonem a podobnými záležitostmi, a kameramana.

Gesta patří u Nikoly Reindlové k nejvýraznějším aspektům neverbální komunikace. Používá celou škálu ilustrátorů i regulátorů, žádné symboly a částečně se dá hovořit i o jednom adaptéru. Všechny typy ilustrátorů jsme si označili jako GEST1-7. Ke zdůraznění některých důležitých informací používá Nikola Reindlová dva různé typy ilustrátorů – GEST1 a GEST2. Jedná se vždy o krátký, rychlý pohyb obou rukou zároveň shora dolů a lehce směrem ke kameře. V prvním typu (GEST1) směřují obě ruce zároveň podél těla. Reportérka jej používá pouze čtyřikrát, z toho jednou bezprostředně za sebou. Zde chce odlišit dvě a více skutečností od sebe. Když mluví reportérka o zvýšení pokut za nedodržování opatření (ŽV2, ř. 9 a 10), chce pomocí GEST1 odlišit, že aktuální částka je dvacet tisíc, tudíž se nejedná o tu dříve zmiňovanou částku padesáti tisíc.

KHL+GEST2 KH

by to mělo být až padesát tisíc korun; tady je, **otázka**; jestli **tato varianta** projde sněmovnou

	KH	VNT+GEST1
10	protože bezpečnostní výbor, nedoporučil toto zvýšení z těch aktuálních . dvacetitřic?	

V jiném případě (čas 1:05/ŽV2, ř. 12) chce opět odlišit restaurace a bary. Při jejich vyjmenovávání použije GEST1 hned dvakrát za sebou. Jednou na „*restauracím*“ a podruhé na „*barům*.“

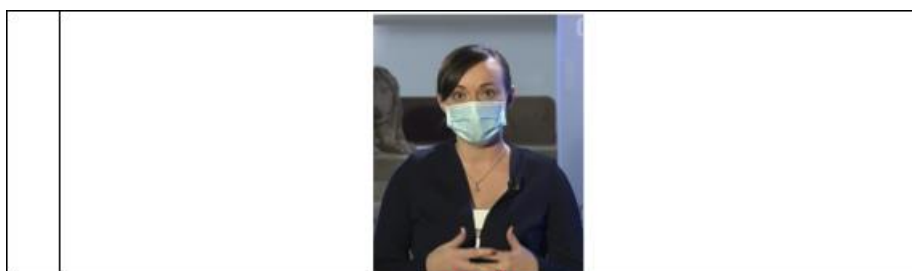

GEST1+GEST1+MNT

namířeno zejména proti **restauracím; a; barům.**

U druhého typu (GEST2) se pohybují obě ruce přímo před tělem. Takový typ gesta se objeví ve vstupu hned pětkrát a není pravidelně vázaný na promluvu reportérky. Reindlová tímto gestem svou promluvu začíná a následně jej používá spíše nahodile k výrazům jako „každopádně“, „ti“ a/nebo „dnešní schůze“. Takto bychom jej z části mohli považovat i za regulátor, jelikož jím spíše řídí tok komunikace.

Ve třetím typu (GEST3) vykonávají ruce stejný pohyb jako u druhého typu zdůrazňujícího ilustrátoru, změnou je jejich vzájemné držení nebo propletení. Právě třetí typ se nachází na pomezí ilustrátoru a adaptéru. Nikola Reindlová jej používá hned šestkrát, pokud chce zdůraznit čas nebo místo („*kdy, dnes, tady*“), nebo rozlišit dvě rozličné skutečnosti (ŽV2, ř. 9), kde potřebuje zdůraznit, že se nejedná o zmíněné „*právníkové osoby*“, ale nyní již hovoříme o „*jednotlivcích*“. Ruce se stále dotýkají a jsou propletené. Vzhledem k tomu, že při těchto verbálních informacích by se daly využít i předchozí dva ilustrátory a využití GEST3 je rozprostřeno rovnoměrně během celého vstupu, může jít o adaptér, kterým se reportérka uklidňuje kvůli nervozitě z živého vstupu.

GEST3

9 | **právníkové? osoby, v případě, jednotlivců;** by to mělo být až padesát tisíc korun;

Při GEST4, který se vyskytuje v celém vstupu pětkrát (z toho jednou opět dvakrát za sebou), Nikola Reindlová rozhazuje rukama do stran. Vždy začnou obě ruce před tělem, následně se rozpojí a opíše malý oblouk. Děje se tak vždy, když reportérka určitou informaci potřebuje vysvětlit nebo rozvést. V tu chvíli neuvádí zjištěná a naučená fakta, ale vysvětluje divákovi souvislosti.

	GEST4	GEST2
3	každopádně mohou? ještě;	vystoupit; ti politici, kteří mají? přednostní; právo.
	GEST4+KHL	KH+GEST3
4	takže se velmi těžce? odhaduje; kdy by , mohlo dojít na. to samotné hlasování	

GEST4 doprovází i kývnutí hlavou, ať už dopředu nebo do stran a/nebo důraz.

	MNT+GEST4	KH+GEST4 +GEST4	KHL
8	jde? o. zprísňení , restrikcí, o zprísňení; postihů . pro lidi kteří, ee nee? dodr žují		

Gesta GEST5 a GEST6 spolu velmi úzce souvisí. Obě se objeví pouze jednou, bezprostředně za sebou. Pokud nedojde k takové situaci jako v tomto vstupu, nemá Nikola Reindlová ve zvyku tato dvě gesta používat.⁶⁸ Živý vstup je z Poslanecké sněmovny a reportérka má za úkol informovat o tom, kdy bude debata o nouzovém stavu končit. Aby to odhadla, dívá se na tabuli, která zobrazuje počet přihlášených poslanců do rozpravy. Při slovech „*když se podívám na tabuli*“ se podívá směrem k tabuli a zároveň otevřenou dlaní ukazuje stejným směrem. Okamžitě se vrací pohledem do kamery, kde udržuje pomyslný oční kontakt s divákem a stejným ukázáním, tentokrát do kamery, ukazuje, že se opět mluví k němu. Děje se tak při slovech „*tak aktuálně jsou ještě přihlášení dva poslanci do rozpravy*“.

⁶⁸ Na základě nahodilého a krátkého průzkumu autora práce

	GEST5+pohled do strany	GEST6 + návrat pohledem
2	když se podívám, na tabuli	tak aktuálně jsou ještě přihlášení.

Gesto GEST7 se objevuje pouze dvakrát, bezprostředně po sobě. Jedná se také o ojedinělý jev, kdy reportérka dělá určitý výčet informací. Konkrétně při výpovědním celku „pro lidi, kteří nedodržují protiepidemická opatření, **jak** pro jednotlivce, **tak** také ale pro firmy“.

	MNT+GEST4	KH+GEST4 +GEST4	KHL	GEST7	+ GEST7+KH
8	jde? o. zprůsňení , restrikcí, o zprůsňení ; postihů . pro lidi kteří, ee nee? dodržují proti, epidemická; opatření jak , pro jednotlivce; tak také ale pro firmy				

Z regulátorů používá Reindlová, stejně jako Obrovský, kývnutí hlavou dopředu (KH) s okamžitým návratem do původní pozice a kývnutí hlavou do strany doprava nebo doleva (KHL/KHP) taktéž s okamžitým návratem. Kývnutí hlavou dopředu je znakem důrazu na podstatné informace a údaje, které nesmí být zaměněny. V uvedeném příkladu z transkriptu chce reportérka zdůraznit, že nyní hovoří o firmách a nikoli o fyzických osobách, následně zdůrazňuje podstatný číselný údaj. Kývnutí hlavou je téměř vždy doprovázeno vokálním důrazem.

	GEST3	KH	KH
11	každopádně co se týče. firem (a) právnických osob, tam by ten postih mohl být; až tři miliony, korun		

Kývnutí hlavou do stran je také velmi časté. Může jít o automatickou snahu udržet pozornost diváka, ale své opodstatnění mají i ve verbální složce projevu reportérky. Kývnutí doprava se objeví pouze dvakrát. Nejprve hned v prvních vteřinách vstupu, když chce reportérka ukázat, kde se zrovna nachází. „*Debata nad prodloužením nouzového stavu tady v poslanecké sněmovně zatím ještě stále pokračuje*“ říká a naklání hlavu doprava při slovech

„v poslanecké sněmovně“. Ve druhém případě může jít o emoční vyjádření lehkého zmaru nad tím, že debata ještě stále není u konce.

MNT+GEST2 **KHP**
dnešní schůze sněmovny; **zdaleka** nekončí;

Zvláštěností je, že KHP se objevuje vždy bezprostředně po mírném náklonu těla dopředu.

Kývnutí hlavou doleva už je častější a objevuje se hned šestkrát. A to buď pokud Nikola Reindlová něco vysvětluje, tj. „*tady je otázka, jestli tato varianta projde sněmovnou*“, „*jde zde totiž ještě druhý bod a totiž novela krizového zákona*“, „*každopádně tím hlasováním o nouzovém stavu dnešní schůze sněmovny zdaleka nekončí*“, nebo pokud si potřebuje vzpomenout na text.

			
		VNT + GEST3	KHL
6	je zde totiž ještě.	druhý? bod	a totiž novela,
		MNT+GEST4	KH+GEST4 +GEST4 KHL
8	jde? o.	zprísňení , restrikcí, o zprísňení; postihů .	pro lidi kteří, ee nee? dodr žují

V postoji je reportérka statická a nikam se nepohybuje. Stojí nohama pevně na místě a jediný pohyb celým tělem, který vykonává, je buď mírný (MNT), nebo výrazný (VNT) náklon tělem dopředu a ihned zpět do původní pozice. MNT použila hned šestkrát, z toho pouze dvakrát se nejednalo o doprovodný aspekt k důrazu ve verbální složce. Můžeme se tedy domnívat, že je mírný náklon těla znakem zesílení důrazu. K výraznějšímu náklonu došlo pouze dvakrát, a to vždy v korespondenci buď s GEST1, nebo GEST3. V tomto případě tedy můžeme mluvit o korespondenci tohoto postoje přímo s promluvou, a to opět jako doprovod důrazu, ale také jako o následku dvou zmíněných gest, při kterých Reindlová informaci zdůrazňuje, přičemž se ještě pro větší zdůraznění nakloní dopředu.

		VNT + GEST3
6	je zde totiž ještě.	druhý? bod

Nikola Reindlová má po celou dobu vstupu mírně zvednuté obočí, což může značit jistou míru soustředění. V transkriptu jsou proto vyznačeny pouze případy, kdy jej zvedá výrazněji a vrací do původní pozice. Stane se tak pouze třikrát. Nejprve hned u prvního slova,

což nejspíše značí snahu ukázat, že začíná svou promluvu a divák by jí měl věnovat svou pozornost, nebo se může jednat o formu pozdravu. Dělá to tak i v jiných živých vstupech. Podruhé jde opět o doplnění důrazu ve větě doprovázené kývnutím hlavou dopředu a v posledním případě chce diváka upozornit na neobvyklou informaci, kterou se dozví vzápětí, a to, že jsou pokuty namířené proti restauracím a barům (ŽV2, ř. 12).

		
	GEST3	ZO
12	a tady? Se ministři netají tím; že (je) to jednoznačně namířeno	

Kromě jasně vyznačených pohledů v transkriptu se Nikola Reindlová dívá celou dobu do kamery, čímž supluje oční kontakt s divákem, dle volných rukou nedrží žádné poznámky a minimální pohyb očí značí, že nemá žádné čtecí zařízení. Kontakt přerušuje pouze v páté vteřině, když se podívá na tabuli v Poslanecké sněmovně, aby zjistila, kolik poslanců je ještě přihlášených do rozpravy. Pak se pohledem okamžitě vrací do kamery. (ŽV2, ř. 2) Na konci promluvy sklopí oči k podlaze, aby ukázala, že je její projev u konce. Mrkání je běžné, pravidelné a bez návaznosti na verbální složku.

Z pohybů těla nedělá Reindlová nic vědomě. Podle ní by ani žádná gesta vědomá být neměla, stejně jako paraverbální aspekty. Jedná se zautomatizované prvky. „*Všechno přišlo s praxí a zkušeností. Ze začátku jsem byla strnulější a teď už to přichází samo. Tím, jak se snažím být přirozená, tak vědomá gesta nejsou na místě. Máte to vyprávět „bábě Dymákovy“⁶⁹ tak není na místě myslet na gesta. Občas se komímám, ale to dělám nevědomky a se to snažím odbourat,*“ uvedla Reindlová. Nervózní ve svých vstupech nebývá, čímž vyvrací naši tezi o tom, že by GEST3 mohl být adaptérem.

Reportérka mluví souvisle a moc často neklesá hlasem na konci vět. Věty většinou končí v hlasové rovině a následující větu začíná slovem „*každopádně*“. Neděje se tak ale často, neboť celý vstup odříkává Nikola Reindlová téměř jako jedno dlouhé souvětí.

⁶⁹ Poučka používaná novináři pro styl sdělení informací tak, aby ji pochopilo co nejširší spektrum lidí

Výrazně intonačně klesá (.) někdy i uprostřed vět. Zajímavostí je, že téměř vždy navazuje výrazně stoupavou intonací (?). Zde platí přímá úměra, protože pokud klesne hlasem pouze mírně (:), dojde opět k mírnému stoupnutí hlasu (.) v následujícím slově nebo slovním spojení (viz např. ŽV2, ř. 3 a 4).

	GEST4		GEST2
3	každopádně mohou? ještě;		vystoupit; tí politici, kteří mají? přednostní; právo.
	GEST4+KHL	KH+GEST3	
4	takže se velmi těžce? odhaduje;	kdy by,	mohlo dojít na. to samotné hlasování

K hezitaci pak dojde pouze jednou, když si Nikola Reindlová potřebuje vzpomenout na text. Mluví zde o zpřísnění postihů „*pro lidi, kteří eh nedodrží protiepidemická opatření*“. Zároveň dochází i k protažení hlásky e ve slově *nedodrží*, aby reportérka získala více času na vzpomínání.

Nikola Reindlová nepoužívá ani čtecí zařízení ani poznámky. Podobně jako Petr Obrovský razí postup kontinuální připravenosti. „*Asi půl hodiny předem jsem věděla, že budu vstupovat do Událostí. V tématu jsem většinou celý den a kdyby mi zavolali, že vstupuju za minutu, tak to stejně dám,*“ přiblížila svou přípravu Reindlová. Poznámky preferuje pouze, pokud jde o jména. Číselné údaje jsou podle ní nepodstatné, vždy je zmiňuje pouze v rádech, a tak není důležité si je psát. Dle svých slov má špatnou paměť, proto je důležité umět mluvit o tématu i bez přípravy. Vzhledem k následujícím zjištěním se jedná o komunikát předem připravený, ale nezaznamenaný na papíře. „*V Událostech máme striktně daný čas. Než vstupuji tak si svůj vstup řeknu dvakrát až třikrát a stopuju si ho,*“ dodala.

Stejně jako ostatní reportéři dává Nikola Reindlová důraz na informace o místě, času, na číselné údaje a na slova, která by neměla, ale mohou být, zaměněna. Téměř vždy je doprovázen kývnutím hlavou dopředu, nebo některým z gest. Občas je důraz nahodilý a může jít o snahu udržet pozornost diváka. Nicméně ve větší míře už může začít působit rušivě.

Nikola Reindlová využívá širokou škálu gest, které vcelku jednoznačně doprovázejí verbální složku a většinou korespondují se zdůrazněním, stejně jako ostatní pohyby těla, včetně důrazu. Ten se v některých případech objevuje až zbytečně, stejně jako nahodilá vokální intonace. Obojí je stále v únosné míře a může dobře posloužit k udržení pozornosti diváka. Absence většího počtu hezitace značí dobré rétorické schopnosti.

Nikola Reindlová se na škole nesetkala s žádnou výukou v oblasti rétoriky. Na přelomu let 2015 a 2016 začala pod záštitou ČT navštěvovat Aleše Vrzáka. „*Když mě začali stavět na vstupy, tak jsem k němu chodila každých čtrnáct dní a probírali jsme všechny výstupy.*

Když už jsem byla zkušenější, tak jsem k němu chodila třeba jednou měsíčně na projetí si toho, kde jsem neměla úplně pocit, že jsem odvedla dobrou práci,“ řekla. Stejně jako Obrovský zmiňuje Reindlová jeho důležitost výuky celkového projevu. Se začátkem koronavirové pandemie jej přestala navštěvovat. „*Aleš Vrzák teď bere jenom ty méně zkušené, kteří potřebují nějakou základní přípravu. Je to trošku složitější, protože teď do rozhlasu nesmíme,*“ uzavřela Nikola Reindlová. Podle Nikoly Reindlové jsou dvě lektorky přímo v budově České televize na Kavčích horách, nicméně ani jednu z nich nikdy nenavštívila.

6. Analýza projevu Jana Sochy v živém vstupu ŽV3

Tabulka 5 Informace o ŽV3

Analyzovaný pořad	Televizní noviny
Datum vysílání	9. 12. 2020
Reportér	Jan Socha – Jednání vlády o prodloužení nouzového stavu
Délka živého vstupu	56 vteřin

Reportér mluví o jednání vlády o prodloužení nouzového stavu a je tedy v Poslanecké sněmovně. Stojí před schodištěm s výrazným zábradlím, na mezipatře můžeme vidět květinu a na stěnách schodiště obrazy. Prostředí je klidné, tiché a nikdo jiný tam není. Pouze v posledních dvou vteřinách projde za reportérem žena, která jej nemohla vyrušit. Jak jsme se dozvěděli z rozhovoru, z prostředí má Jan Socha dvě oblíbená místa, jedním z nich je i právě chodba vedle atria, kde se schází většina novinářů, mimo jiné i Nikola Reindlová v ŽV2. Schody za ním vedou do pracovny Radka Vondráčka. Socha toto prostředí preferuje především kvůli klidu. „*Jsem tam sám, občas tam někdo projde, ale je tam koberec a není to slyšet. (...) mám rád klid a žádné rozptylování,*“ přiblížil Jan Socha. Tím potvrzuje naši domněnku, že jej žena procházející v pozadí nevyrušila.

Reportér je hubené postavy, má nakrátko ostříhané a hladce učesané blond vlasy. Oblečený je spíše poloformálně, má růžovou košili bez kravaty, na ní šedé sako a v pravé ruce drží mikrofon s logotypem Televize Nova ve výši hrudníku. V levé ruce drží nejspíše poznámky, ty jsou mimo záběr. Kamera jej snímá nad pasem nahoru, tak jako ostatní reportéry. Přes nos a ústa má bílý respirátor, který mu během projevu sjíždí z tváře dolů. V levém uchu má sluchátko pro kontakt se studiem. Žádné šperky, piercing ani tetování na Sochovi nevidíme. Ke vzhledu jsou na Nově uvedeny podmínky v tzv. dress code manuálu. „*U žen nesmí být krátké sukně ani odhalená ramena. U pánů to je jednoduché – jednobarevné košile nebo trička bez vzorů. Kratšasy byly občas povolené v létě, ale musíte to umět dobře zkombinovat a většinou se nezabírají nohy. Účes jsem nikdy neřešil, spíš podle citu. Ale někdo, kdo má pankáče, tak by asi nebyl připuštěn,*“ říká Socha. Jedná se spíše o cit, kdy jako příklad uváděl, že reportér v obleku by na koupališti působil rušivě. Tetování reportér nemá, takže není s pravidly obeznámen, ale myslí si, že v rozumné míře zakázaná nejsou. Potvrdil naši

domněnku, že sluchátko v uchu slouží pro komunikaci s režii a zároveň v něm slyší momentální průběh Televizních novin ve studiu.

Reportér používá velmi omezené množství gest. Z ilustrátorů je to pouze pohyb mikrofonem označovaný jako GEST1, který vychází z loktu. Pravá ruka s mikrofonem se pohybuje nejprve krátkým pohybem směrem k ústům a následně udělá ještě kratší pohyb směrem dolů. Je to jediný využívaný ilustrátor, který ale použije Jan Socha hned dvanáctkrát a mnohdy i několikrát za sebou. Stane se tak hned při pozdravu, kdy chce dát reportér najevo, že už by měl divák věnovat pozornost jemu. V této části na podporu pozdravu používá i zvednuté obočí a kývnutí hlavou doprava (ŽV3, ř. 1)

	KHP+ZO+GEST1
1	Brý večer ; tak to zatím ještě jasné není;

Jindy, například v čase 0:29 (ŽV3, ř. 6), tento ilustrátor využívá hned třikrát za sebou a o pár vteřin později dvakrát za sebou. Vzhledem k tomu, že se nejedná o žádný pravidelný vzorec a jde se jediný využívaný ilustrátor, a to i v porovnání se staršími vstupy, můžeme usoudit, že se jedná o univerzální gesto využívané reportérem jak pro zdůraznění některých informací, tak i jako nezáměrný pohyb. Stejným gestem si Socha pomáhá i pokud se splete a potřebuje se „vrátit“ zpět do projevu. V tomto případě můžeme toto gesto částečně považovat i za adaptér.

	GEST1+GEST1+GEST1 KHL	GEST1+GEST1
6	jako nejpravděpodobnější varianta se tedy jeví; že by nouzový stav byl prodloužen ooo; do dvacátého třetího , prosince	

Z regulátorů můžeme sledovat všechny ty, které se objevily i u předchozích reportérů. Tj. kývnutí hlavou dopředu a kývnutí hlavou do stran. Kývnutí do stran nemá žádnou spojitost s verbální složkou projevu. Můžeme pouze vypožorovat, že zatímco kývnutí hlavou doprava (KHP) je jednorázový rychlý pohyb, navlevo (KHL) hlava ulpívá a vrací se do původní pozice až po několika dalších slovech (např. ŽV3, ř. 2 až 4). Jedná se tedy spíše o zvyk než neverbální chování s určitým významem.

	rychlé ZO+KHP	KHP+GEST1
2	to jednání tady ve sněmovně, e začalo ve čtrnáct hodin aaa.	protahuje se tedy? déle než pět a půl; hodiny
	VNT KHL (zůstává)	MNT+(návrát KHL) KHL ZO
3	ten důvod je prostý koalice se totiž snaží přesvědčit poslance aby	e? zvedli ruku pro ten vládní návrh
	(návrát KHL)	
4	který; počítá s tím že by nouzový stav byl prodloužený až do. jedenáctého ledna	

Kývnutí hlavou dopředu se objeví hned čtyřikrát, vždy bezprostředně za sebou. Děje se tak až v posledních vteřinách živého vstupu, kdy už Jan Socha nejspíše cítí, že se blíží ke konci živého vstupu. Tímto kývnutím dává najevo, že je jeho projev u konce. I tento proces by se tak dal přisoudit spíše emočním projevům řečníka než samotné korespondenci s verbální složkou.

		VNT	GEST1+KH		KH+KH+KH
9	že by se; poslanci; ještě; před svátky eh <u>znovu sešli</u> a <u>znovu</u> e o <u>prodloužení nouzového stavu jednali</u> .				

Z mimických výrazů opět sledujeme pouze pohyb obočí. Ten má na rozdíl od jiných reportérů u Jana Sochy dva způsoby a v obou případech se jedná o zvednutí obočí. Musíme si jej rozdělit na kratší (rychlé ZO – použito čtyřikrát) a běžné (ZO – použito třikrát). Běžné zvednutí obočí se uskuteční pouze třikrát, a to hned v prvních osmnácti vteřinách vstupu. Nejprve jde o pozdrav, když v součinnosti s GEST1 a KHP řekne Jan Socha „*Bryj večer*“⁷⁰. V jiném případě může jít o znak vzpomínání, protože dochází k hezitaci a „vycpávkovému“⁷¹ slovu těsně před ZO. „(...) e zvedli ruku pro ten **vládní návrh**“. Rychlé ZO je vždycky v doprovodu kývnutí hlavou doprava, ale na verbální složku se váže pouze dvakrát, když je provedeno zároveň s opakovaným výrazem „*nicméně*“.

	
	rychlé ZO+KHP
2	to jednání tady ve sněmovně, e začalo ve čtrnáct hodin aaa.

Stejně jako ostatní reportéři se ani Jan Socha nikam nepohybuje a stojí staticky na místě. Pouze sporadicky docházím k náklonům těla, jsou však dost mírné a vzhledem k jejich diverzitě byly rozčleněny na dva druhy – výrazný náklon těla (VNT) a mírný náklon tělem (MNT). K výraznému náklonu dojde čtyřikrát, a to v případech, které bychom si mohli pojmenovat jako klíčová slova. Nejde totiž o nutně zdůrazňující informace, nebo zaměnitelné údaje, spíše

⁷⁰ Jedná se o nesrozumitelně vyjádřený výraz „Dobrý večer“ (viz ŽV3)

⁷¹ Nadměrné užívání ukazovacích zájmen před slovy, před kterými nejsou nutná (viz transkript)

se jedná o slova, která vystihují téma živého vstupu, tj. „podporu“, „komunisté“, „nouzový stav“. V mírném náklonu není vzorec ve vázanosti na verbální projev, ale je spíše doprovodným aspektem u GEST1.

	KHP+ZO+GEST1	MNT+GEST1
1	Brý večer; tak to zatím ještě jasné není; poslanci ještě <u>stále</u> jednají nicméně, ně vypadá to že by	

Jan Socha se většinu stopáže živého vstupu dívá do kamery, čímž supluje oční kontakt s divákem. Můžeme pozorovat dvě zvláštnosti. První se děje v osmé vteřině, kdy před zvednutím obočí mírně přimhouří oči (ŽV3, ř. 1). Takové chování se už neopakuje a můžeme ho tedy přisoudit chvilkovému, neobvyklému chování, či vlivu prostředí, jako je třeba příliš ostré kamerové světlo apod. Druhá zvláštnost přichází ve čtyřicáté vteřině, kdy reportér sklopí pohled i hlavu směrem dolů, aby se podíval do svých poznámek. Pohled dolů trvá 1.72 vteřiny, pak se vrací pohledem i hlavou zpět a zvedá přitom obočí na důkaz, že už se opět věnuje divákovi. Když přemýšlí nad slovy (tzn. že používá vycpávková slova a hezitaci), častěji a intenzivněji mrká.

				
	rychlé ZO + KHP	VNT	GEST1+GEST1+KHL	Pohled dolů (1.72 s)
7	to navrhuji;	komunisté no a vláda potřebuje hlasy komunistů kteří menšinový kabinet eh <u>tolerují</u> .		
	Pohled nahoru+rychlé ZO	VNT+KHL		návrat
8	eh nic,méně eh i kdyby ten nouzový stav byl prodloužen do dvacátého třetího; prosince; tak není vyloučeno			

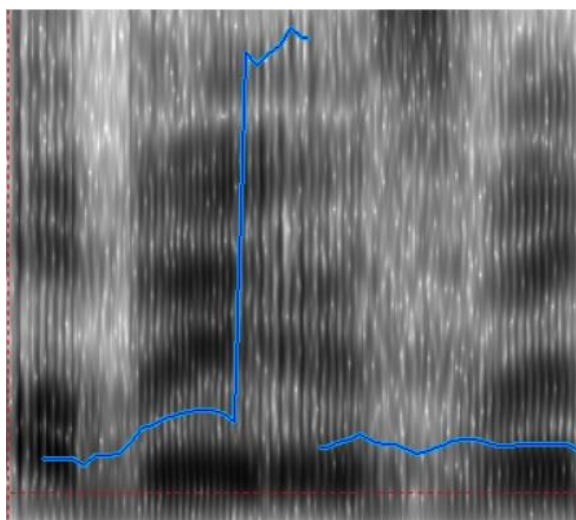
Socha také v rozhovoru potvrdil naši tezi o tom, že GEST1 je jeho univerzální gesto, které používá bez hlubšího významu. „Hodně gestikuluju rukou, tím si pomáhám ve vyjadřování,“ uvedl reportér. Většinu neverbálního chování má zautomatizovanou, mluvil pouze o tom, že zvedání obočí u něj funguje jako zdůraznění informací, čímž také potvrzuje předpoklady naší analýzy. Potvrdil i to, že by přimhouření očí mohlo být vlivem silného kamerového světla. „Tohle byl zrovna živý vstup, kterému jsem se věnoval celý den, takže jsem nebyl zvlášť nervózní. Záleží na tématu a délce přípravy. Na druhou stranu, člověk je trochu

nervózní vždycky. Je to živé vysílání, nemůžete vzít zpět, co jste řekl a musíte si dávat pozor na to, co říkáte.“

Intonace je u reportéra nepravidelná, věty většinou neukončuje klesavou intonací a pokračuje s intonací v rovině. Další větu poznáme podle výrazu „*nicméně*“. Většinu času je projev monotónní bez výraznějších intonačních výkyvů, mnohokrát dochází k mírnému poklesu hlasem v místech, kde to není vůbec nutné, což může působit mnohdy až rušivě.

9	že by se; poslanci; ještě; před svátky

Ke stoupavé intonaci dochází velmi zřídka, pokud k ní dojde, tak je velmi výrazná. (viz obrázek z programu PRAAT).

Obrázek 11 Intonační výkyvy Jana Sochy v ŽV3

Hezitační zvuky jsou často se vyskytujícím prvkem v živých vstupech Jana Sochy obecně a ani námi analyzovaný není výjimkou. V jeho vstupu se jich objeví jedenáct. Mohou být znakem nedostatečné připravenosti nebo momentálního emočního stavu, protože se nevyskytují u hůře zapamatovatelných výrazů nebo informací, ale vyskytují se nahodile. Jejich největší koncentrace (tři hezitační zvuky kolem dvou slov) je v části, kdy se Jan Socha dívá do svých poznámek. Může jít i o pohyb hlasivek způsobený špatnými nádechy, po kterých často přichází hezitační zvuk.

Důraz patří u Jana Sochy mezi méně se vyskytující aspekty. Ve vstupu se objeví osmkrát bez vazby na verbální složku projevu. Váží se spíše na paraverbální aspekty, jelikož k některým dochází ve většině případů po intonačním klesnutí hlasem, nebo po hezitačním zvuku.

Jak jsme předpovídali, reportér drží v ruce poznámky zapsané v mobilu. V tomto konkrétním vstupu šlo pouze o bodově zapsanou kostru vstupu, v jiných živých vstupech není souvislý text výjimkou. „*Na Nově je dáván velký zřetel, aby živé vstupy byly dopředu napsané, aby se dopředu počítalo s tím, jak dlouho bude reportér mluvit a aby bylo editačně schválené, co reportér řekne. Je to tak z devadesáti procent,*“ řekl Socha. Většinou jde o komunikát předem připravený a primárně zapsaný. V analyzovaném vstupu se jedná o komunikát také předem částečně připravený, komunikát však není zapsaný přesně, pouze v bodech. Ani tak se Socha neřídí podle souvislého textu přesně. „*Pokud mám souvisle připravený text, tak se v něm snažím vizuálně orientovat, trochu si ho zapamatovat. Ale neznamená to, že si musím zapamatovat každé slovo a říct ho v pořadí, ve kterém jsem ho napsal,*“ dodal reportér. Na přípravu analyzovaného vstupu měl přibližně hodinu a půl, tématu se věnoval už od rána, původně měl točit reportáž, ale jednání se nepředvídatelně prodlužovalo.

S výukou v oblasti projevu se Jan Socha setkal již na škole. Dle jeho slov šlo o úplné základy, které mu nebyly příliš užitečné. „*Upozorňovali nás na klasické chyby jako polykání koncovek, vynechávání hlásek, rychlá mluva apod. Prostě základy,*“ nastínil situaci Jan Socha. Věnoval se spíše samostudiu z literatury, jako příklad uvádí knihu *Novinář před mikrofonem*. Na Nově neprobíhala souvislá hlasová příprava, reportér byl pouze upozorňován vedoucími vydání nebo editory na chyby zpětně. Po roce jeho působení byla na Nově vyhrazena jedna zkušenější redaktorka pro vedení méně zkušených kolegů. Socha i přes vlastní iniciativu na lekce docházet nemohl. „*Řekli mi, že u mě je všechno v pohodě. Brala spíše lidi bez zkušeností,*“ dodal na závěr.

7. Analýza projevu Barbory Divišové v živém vstupu ŽV4

Tabulka 6 Informace o ŽV4

Analyzovaný pořad	Televizní noviny
Datum vysílání	7. 12. 2020
Reportérka a téma	Barbora Divišová – Vláda bude žádat o prodloužení nouzového stavu
Délka živého vstupu	1 minuta a 10 vteřin

Reportérka stojí v potměšlém tiskovém sále Strakovy akademie. V pozadí vidíme řečnické pulty členů vlády, dvě vlajky České republiky a jednu celou a část druhé vlajky Evropské unie. Prostředí je absolutně tiché a můžeme se domnívat, že tam nikdo kromě štábu TV Nova není. Barbora Divišová v rozhovoru potvrdila, že se nachází v tiskovém atriu Strakovy akademie, kde probíhají tiskové konference Vlády. Často se v atriu nacházejí i ostatní novináři a Divišová také uvedla, že přímo vedle ní je stanoviště České televize. Vzhledem k vysílacímu času Televizních novin je velmi pravděpodobné, že už tam byla sama pouze se svým štábem. „*Naše relace ale začíná nejpozději, takže jsem tam už nejspíš byla sama,*“ domnívá se reportérka.

Barbora Divišová je hubené postavy. Vlasy má střižené nakrátko a hladce učesané. Je decentně nalíčená a na obličejí má přes ústa a nos nasazenou černou látkovou roušku. Oblečené má modré sako, pod kterým má bílé tričko. V pravé ruce ve výši hrudníku drží mikrofon s logotypem TV Nova a v levé ruce nejspíše své poznámky, které nejsou v záběru vidět. V oblékání potvrzuje Divišová slova všech reportérů. Je potřeba přizpůsobit se situaci podle vlastního citu. „*Jde o to, aby diváci nebyli víc zaseklí na tom, jak vypadáte, aby se mohli věnovat obsahu,*“ sdělila. Kromě pravidel od vedení (ta jsou totožná s vyjádřením od Jana Sochy) zmiňuje také pravidla pro oblékání přímo v Poslanecké sněmovně. „*Kluci by neměli chodit v kraťasech, rifle se taky moc nemusí, ale já si je občas беру, protože když si k tomu vezmu lodičky a sako, tak je to v pohodě,*“ uvedla Divišová. Líčení by mělo být decentní, stejně jako šperky. Divišová potvrzuje i slova Jana Sochy, že drobné tetování nevádí, výraznější se musí zakrývat. Zajímavostí je, že kvůli své výšce (přibližně 150 cm) stojí většinou Barbora Divišová na malé bedně. V uchu má sluchátko pro kontakt s režii, vedoucím vydání a studiem.

Z ilustrátorů používá Barbora Divišová pouze dva, jednoduché, a nepříliš výrazné pohyby rukou. V pravé ruce drží mikrofon, v levé nejspíše poznámky, které ji neumožňují s levou rukou hýbat v plném rozsahu. Pravá ruka je omezena držením mikrofonu, ale gestikulace s ní je možná. GEST1 udělá reportérka pouze jednou, a to v šestadvacáté vteřině (ŽV4, ř. 4). Jedná se o krátký rychlý pohyb mikrofonem kolmo od těla a jeho okamžitý návrat zpět. Na informace ve verbální složce se nijak zvlášť neváže, dochází k němu pouze, když Divišová končí větu, avšak nekončí klesavou intonací, pouze poloklesavou. Vzhledem k obsahu a tematickému členění promluvy se můžeme domnívat, že pohybem mikrofonu chce reportérka naznačit, že začíná další podtéma živého vstupu.

	Pohled nahoru	MNTL	KH+MNTL	GEST1
4	vláda? dnes také; e schválila že ve	čtvrtek	končí; e medikům e pracovní povinnost; ve; zdravotnických; zařízení(ch); kabinet	se také shodl

V případě GEST2 se jedná se o krátký krouživý pohyb mikrofonem před tělem. K tomu dochází pouze jednou v čase 0:50 (ŽV4, ř.8). Jedná se nejspíš o gesto, kterým si Divišová pomáhá, aby si vzpomněla na text. Během tohoto gesta se totiž dvakrát podívá do svých poznámek a dvakrát použije hezitaci. Vzhledem k vymezení v teoretické části můžeme i spekulovat o tom, zda se nejedná v tomto případě o regulátory, nebo dokonce adaptéry, které by pomáhaly reportérce ve stresu ze zapomenutého textu.

	MNTL	ZO+KH	ZO+KHL	MNT+KH	KH + pohled dolů (1.19)		
7	podre podle ministra	zdravotnictví	blatného ta;	současná	situace ještě, není, k tomu aby padlo to definitivní rozhodnutí		
	GEST2	pohled nahoru	KH+pohled dolů (1.13)	pohled nahoru	ZO+KH+MNT	ZO+KH	MNTL+KHP
8	e nic, méně mimo. eh	to	dnes; eh vláda také	schválila	že i. amatérské	sportovní kluby budou moci; využívat e. anti?genich. testů	

Běžné regulátory jsou oproti ilustrátorům hojněji používané. Zde rozlišujeme kývnutí hlavou buď dopředu (KH), nebo kývnutí hlavou do stran (KHP – kývnutí hlavou doprava, KHL – kývnutí hlavou doleva)⁷² Jako kývnutí hlavou dopředu si u Barbory Divišové pojmenováváme pohyb hlavou směrem ke kameře, přičemž spíše než čelo, tak jako ostatní reportéři, vždy vystrčí bradu. Jedná se o krátký rychlý pohyb, který se vyskytuje hned jednadvacetkrát, čímž patří mezi nejčastější pohyby těla reportérky. Tento jemný, mnohdy obtížně pozorovatelný pohyb se

	MNTL+KHP	KH	MNTL+KHP	MNTL+KHP	KH
9	tak aby	amatérští sportovci byli;	osvobozeni. od eh. nosení. roušek,	ty testy	by nehmly být starší osmačtyřiceti hodin?

⁷² Vždy z pohledu řečníka

čtrnáctkrát váže k větnému důrazu. KHP má stejnou funkci jako KH, někdy se však vyskytuje i v místech, kde větný důraz sám o sobě není, je tedy možné, že jej pohyb hlavou doprava nahrazuje. Zajímavostí je spojení kývnutí hlavou doprava s mírným náklonem těla vlevo (MNTL). K tomuto pohybu dojde hned šestkrát, ve verbální složce k němu žádný vzorec není a vyskytuje se náhodně.

Z mimiky sledujeme opět pouze pohyb obočí. Stejně jako ostatní reportéři, Barbora Divišová využívá pouze zvednutí obou obočí najednou (ZO). U této reportérky se jedná o velmi rychlý a krátký pohyb nahoru a okamžitý návrat obočí do původní pozice. ZO se vyskytuje hned devětkrát a z toho pouze jednou samostatně (ŽV4, ř. 10). Vzhledem k tomu, že se většinou váže k jiným pohybům těla navázaným na verbální důraz, můžeme jej také přisoudit důrazu. Pokud se totiž nevyskytuje přímo s ním, vyskytuje se bezprostředně po něm. Výjimkou je pouze poslední výpovědní celek, kde se ZO vyskytuje nezvykle často za sebou a bez zřejmé návaznosti na verbální složku. Vzhledem ke srovnání s jinými vstupy může jít i o jakýsi „zvyk“, který se objevuje náhodně a bez hlubšího významu.

U Barbory Divišové výrazný náklon tělem (VNT) a mírný náklon tělem dopředu (MNT) plní v součinnosti s verbální složkou stejnou funkci. Vždy se váží k důrazu a rozdílnost v intenzitě náklonu je pouze nahodilá. Již zmíněný mírný náklon tělem vlevo, který je zvláštností pouze u Barbory Divišové, protože se objevuje ze všech reportérů zmiňovaných v této práci pouze u ní, se vyskytuje i samostatně, a to jednou při přechodu (ŽV4, ř. 7) a podruhé při časovém údaji, což může také značit suplované zdůraznění (ŽV4, ř. 4).

	ZO+MNT+KH	KHP	ZO	ZO+KH
10	a co. konkrétně to pro; amatérské sportovní kluby znamená se dozvíte už v následující reportáži.			

Opět stejně jako výše zmínění reportéři se i Barbora Divišová dívá většinu času do kamery, čímž nahrazuje oční kontakt s divákem. Ovšem její počet nahlédnutí do poznámek je nejvyšší. Poznámky sice nevidíme, ale předpokládáme, že je v levé ruce drží a nahlíží do nich, pokud neví, jak pokračovat. Udělá to hned čtyřikrát. Poprvé v čase 0:18 (ŽV4, ř. 3) na 0.99 vteřiny, podruhé v čase 0:34 (ŽV4, ř. 5) na 0.93 vteřiny a potřetí dvakrát za sebou v časovém rozmezí 0:48 až 0:51 (ŽV4, ř. 7 a 8), nejprve na 1.19 a poté na 1.13 vteřiny. Děje se tak pokaždé, pokud reportérka končí nějaký tematický úsek, můžeme tedy předpokládat, že má poznámky sepsané pouze v bodech. Vzhledem k častému nahlížení do poznámek doplněným o hezitaci můžeme také předpokládat, že reportérka neměla svůj projev příliš připravený.

Vokální intonace je u Barbory Divišové velmi rozmanitá a to tak, že u konce projevu ji už může divák vnímat jako rušivou. Jak už jsme zmínili, věty nekončí klesavou intonací, mnohdy pouze poloklesavou. Celá intonace je nahodilá a její změny jsou velmi časté bez zřejmé návaznosti na obsah verbálního projevu. Může jít buď o naučený zvyk, nebo o snahu udržet pozornost diváka.

	MNTL	VNT+KH
1	Dobry večer; tak. mimo, toho; co už zaznělo dnes ee vládou prošla. novela krizového zákona;	

Důrazy jsou, se svým počtem dvaadvaceti výskytů, nejčastějším paraverbálním aspektem projevu Barbory Divišové. Většinou se vážou na důležité informace, které by neměly být zaměněny nebo by měly být divákem zapamatované („vyšší“, „padesát“, „novela“). Stejně jako u ostatních reportérů jde většinou o časové a číselné údaje. Dochází také k případům, kdy nemá žádnou logickou vázanost na verbální složku projevu, a proto může působit rušivě. Často se jedná i o předložky („s“, „ve“, „to“).

Hezitace je častým problémem v projevu Barbory Divišové. Objeví se hned osmkrát (ŽV1, ř. 1,4,6,8 a 9). Jde o krátké zvuky, při kterých reportérka zpomaluje své rychlé mluvní tempo a dává si tak čas na vzpomínání, protože k hezitaci nedochází pouze při těžko zapamatovatelných výrazech, ale třeba i při nahlížení do poznámek, které přichází při přecházení z jednoho tématu na druhé. Opět se může jednat o nedostatečnou připravenost, stres a/nebo časový tlak. Jak jsme předpokládali, v ruce drží poznámky. K zapisování používá obyčejný papír. „Mám kostru v bodech. Pro mě je nejdůležitější abych věděla, odkud kam se chci dostat. Potom jsem schopná mluvit na základě jenom nějakých bodů,“ řekla Divišová. Takovou kostru, ovšem více rozepsanou, posílá editorovi před vstupem ke schválení. Jedná se tedy o komunikát předem připravený a částečně zapsaný. O tom, že bude z konference živě vstupovat, věděla Divišová celé odpoledne, ale na samotnou přípravu byl čas mnohem kratší. „Věděla jsem, o čem bude vláda jednat, ale nevěděla jsem, co oznámí. Měla jsem tak patnáct minut na přípravu mezi koncem konference a vstupem,“ dodala.

Žádné neverbální, či paraverbální aspekty nedělá Divišová záměrně, všechny jsou pro ni spíše přirozené a přiřazuje je osobnostním rysům. Jedinou indicií k paraverbálním aspektům můžeme najít v odpovědi k otázce o lekcích v oblasti hlasu. „Lektorka nám ukazovala, kde se máme nadechnout, kde jít hlasem nahoru, kde dolů, že tam jsou nějaká pravidla, že nemůžete každou větu načítat, že budete klesat hlasem dolů. Už si nevybavím, jak nám to vysvětlovala, ale prostě šlo o to, aby to nepůsobilo monotónně,“ přiblížila reportérka.

Divišová se také svěřila s tím, že i přes dlouhou praxi bývá v živých vstupech velmi nervózní, mnohdy se jí dokonce roztřesou nohy tak, že jí musí pracovníci štábu po vstupu pomáhat sejít ze zmíněné bedny. To také potvrzuje zjištění naší analýzy.

V pravé ruce drží mikrofon. Na dotaz, jestli jí v pohybu omezuje odpověděla takto: *„Já bych daleko raději gestikulovala. Mluvím i rukama. Je to pro mě příjemnější“*. Primárně se ale počítá s ručním mikrofonem, proto si neřekla o klopový mikrofon, ač byly technické podmínky přívětivé.

Barbora Divišová provádí širokou škálu pohybů těla i paraverbálních aspektů. Gestika je u ní omezena pouze na dva krátké pohyby mikrofonem. Na základě srovnání s jinými vstupy má naučenou určitou intonaci, kterou udržuje pozornost diváka, nicméně nemá užší souvislost s tématem. Taková intonace, četnost hezitace a nahodilé důrazy mohou značit nedostatečný hlasový výcvik, krátkou přípravu, nedostatek času na přípravu vstupu, či stres a nervozitu.

S hlasovou výukou se reportérka na škole nesešla. Mluvila pouze o recitačních soutěžích a dramatickém zájmovém kroužku na základní a střední škole. V obou případech šlo o samostudium. Odbornějšího vedení se dočkala až při práci na Nově. *„Jako začátečníků se nás ujala v roce 2007 paní Postlerová. Ona učí i premiéra Babiše, nebo i Radka Vondráčka, má víceméně na starosti hnutí ANO. Většina mých kolegů prošla jejíma rukama. Chodila jsem k ní jednou až dvakrát týdně, přibližně po dobu dvou let,“* sdělila Divišová. Tyto lekce se většinou týkaly již zmíněné intonace, aby reportérka nezněla monotónně, pak také různých rétorických cvičení na rozcvičení mluvidel. Většinou šlo spíše o celkové vyznění komunikátu. *„Paní Postlerová chtěla, ať přineseme nějakou reportáž, kterou jsme napsali nebo už v minulosti četli a chtěla, abychom jí přečetli před ní. Potom nás poupravovala v našem projevu. Kladla důraz na to, abych přednášela reportáž tak, aby měl divák pocit, že jí říkám jemu,“* dodala na závěr.

8. Komparace vybraných živých vstupů České televize a Televize Nova

Po detailní analýze vybraných živých vstupů z České televize a Televize Nova budou tyto výsledky porovnány. Při komparaci se zaměříme na podobnosti a odlišnosti ve sledovaných jevech a možné příčiny těchto výsledků provedených analýz.

8.1 Komunikační prostředí ČT a TV Nova

Komunikační prostředí obou televizí jsou si podobná. Interiér jsme vybrali záměrně již při hledání analyzovaných reportérů, avšak důležité jsou i ostatní parametry. Reportéři se vždy nachází v relativně klidném a tichém prostředí. Záměrně si taková prostředí vybírají nejen kvůli lepšímu soustředění na práci, ale i kvůli technické stránce vstupu, kdy by diváka neměly rušit žádné pohyby či zvuky v pozadí. Shodují se také v tom, že nikdy nemají možnost prostředí ovlivňovat (např. že by upozornili ostatní novináře, že zrovna natáčejí), ale snaží se sami vyhledat klidnější místo a zároveň dbají na to, aby záběr vystihoval místo, ve kterém se zrovna nacházejí. Rozdíly jsou spíše individuální, Nikola Reindlová, jako pravidelná reportérka živých vstupů ČT má dokonce přímo vyhrazené místo, kde má jistotu, že odtud bude vysílat pouze ona. Mezi další rozdíly patří i to, že například Petr Obrovský nerozlišuje, zda se v okolí nachází ostatní novináři, zatímco Jan Socha cíleně vyhledává „nejopuštěnější“ místo.

8.2 Vlastnosti a fyzický vzhled reportérů ČT a TV Nova

Ačkoli jsme předpokládali, že podmínky pro oblékání a vzhled budou pro veřejnoprávní televizi přísnější než pro komerční, není tomu zcela tak. Pravidla jsou v podstatě stejná a obě televize se řídí spíše podle citu a osobního vkusu každého reportéra. Na základě rozhovorů s reportéry se potvrdil předpoklad, že jsou zakázané vzory a značky na obou televizích, nečekaným zjištěním byl zákaz odhalených ramen pro ženy v obou televizích a zakázané zvířecí vzory na oblečení v ČT. Tetování v ČT nesmí být vidět, oproti tomu na Nově by decentní nemělo vadit, problematictější jsou však výraznější a větší tetování. Stejně tak je tomu se šperky, účesy i s líčením a vše se na obou televizích řídí spíše citem než manuálem. Problematický je však piercing, který by nejspíš nebyl povolen ani na jedné televizi. Tuto skutečnost ovšem reportéři v rozhovorech pouze odhadují, protože sami piercing nemají. Na obou televizích je samozřejmostí ochrana úst a nosu podle platných vládních nařízení.

Reportéři mají sluchátko, ve kterém slyší jak vysílání hlavní zpravodajské relace, tak případné pokyny z režie nebo produkce.

8.3 Pohyby těla a postoj reportérů ČT a TV Nova

Co se týče postoje reportérů, jsou v obou televizích statiční a nedělají výraznější pohyby v prostoru. Největší rozdíly mezi reportéry z ČT a TV Novy jsou v gestikulaci. Reportéři České televize využívají mnohem větší škálu gest, jejich gesta jsou výraznější, což může být způsobeno jak intenzivní přípravou s Alešem Vrzákem, se kterou se oba reportéři setkali, tak i používáním klopových mikrofonů. Oproti tomu na Nově reportéři využívají častěji mikrofony ruční, a proto jsou jejich gesta méně výrazná a do jisté míry omezenější. Podstatný rozdíl v gestikulaci může tvořit i to, že reportéři Novy mají vždy v rukou poznámky, reportéři na ČT nikoliv.

Co se týče náklonů těla, nejde o žádné výrazné rozdíly ani v intenzitě ani v četnosti. Kývnutí hlavou jakýmkoli směrem používají reportéři obou televizí stejně jako náklony tělem většinou ke zdůraznění informací. Rozdílem je, že v ČT lze většinou velmi jednoduše rozpoznat vázanost všech těchto aspektů na verbální složku projevu, zatímco na Nově je mnoho z nich pouze nahodilých. Reportéři ČT jsou v celkovém pohybu tělem uvolněnější, reportéři z Novy působí nervózně a křečovitě. Příčinu bychom opět mohli přisoudit předchozí přípravě a také větší četnosti realizace živých vstupů v ČT. Velký rozdíl bude tvořit i nervozita, ke které se přiznali oba reportéři Novy, zatímco reportéři ČT tvrdí, že už nervózní nebývají.

Mimika je podobná u reportérů obou televizí. Všichni reportéři používají pouze zvednutí obočí v případech, kdy chtějí zdůraznit podstatné informace a údaje, které by neměly být zaměněny. Mnohdy ale dochází i k nahodilému zvedání obočí v ČT i na Nově, což může být znakem vnitřní potřeby udržet pozornost diváka.

Pohled také patří mezi výrazné rozdíly. Reportéři ČT se dívají jinak než do kamery pouze v případech, kdy chtějí upozornit na nějaký objekt v prostoru, ve kterém se nacházejí, což se stalo pouze u Nikoly Reindlové (ŽV2, ř. 2). Reportéři Novy vícekrát směřují svůj pohled do již zmíněných poznámek. Na tomto místě je také potřeba zmínit, že z hlediska připravenosti a nepřipravenosti můžeme u ČT mluvit o komunikátech připravených, ale nezaznamenaných písemně, na Nově se jedná také o komunikáty připravené, ale avšak alespoň částečně písemně zaznamenané.

Intonace je u reportérů obou televizí velmi podobná. Z analyzovaných živých vstupů lze určit, že reportéři Novy mnohdy klesají intonačně v místech, kde to není vzhledem

k verbální složce nutné. Také často neklesají hlasem na konci vět, ale spíše na konci tematických úseků. K prvnímu jevu dochází i v ČT, ale v mnohem menší míře. Intonace se však většinou liší podle osobnosti reportéra, nicméně v ČT můžeme najít i společné znaky obou reportérů, což můžeme přisoudit vedení stejným lektorem Alešem Vrzákem. Na Nově je obtížnější najít příčinu. U Barbory Divišové se jedná o to, aby nebyl projev monotónní, což potvrzuje v rozhovoru, když se zmiňuje o tom, že k takové intonaci byla v lekcích přímo vedena. Jan Socha je samouk, což by vysvětlovalo i jeho monotónní vyjadřování s nahodilými intonačními výkyvy.

Důrazy jsou také u obou televizí velmi podobné. Reportéři je používají především ke zdůraznění důležitých údajů týkajících se času, místa, nebo výrazů, které by mohly být zaměněny s jinými slovy, či u nových, exkluzivních informacích. Mnohdy jsou ale důrazy také nahodilé, nejspíše pro udržení pozornosti diváka. Četnější důrazy bez zjevné návaznosti na verbální složku se opět objevují u reportérů Novy.

Hezitace je pak klíčovým rozdílem v projevech. Zatímco u každého reportéra Novy můžeme sledovat osm hezitací zvuků, v České televizi jsme slyšeli v součtu pouze dva. Tady se opět může jednat o znak toho, jak podstatná je pro reportéry profesionální průprava poskytovaná souvisle během zaměstnání, která je poskytována pouze u veřejnoprávní televize. Je to jedno z mála vysvětlení vzhledem k celé problematice připravenosti a nepřipravenosti. Reportéři totiž měli ve všech reportážích přibližně stejný čas na přípravu, všichni si napsali text pouze v poznámkách a neučili se jej nazpaměť. Reportéři Novy se pak částečně spoléhají na bodové poznámky, které drží v rukou, na ČT tomu tak není. Rozdílem také je, že reportéři Novy musí své vstupy plně zapsat a poté odeslat ke schválení editorovi, avšak k takovému procesu na ČT nedochází. Tento proces by však měl znamenat důkladnější přípravu primárně psaného komunikátu. Jan Socha se sice lehce věkově vymyká ostatním analyzovaným reportérům, jeho doba působení na obraze je však srovnatelná, a proto nemůžeme příčinu hledat ani ve zkušenostech z hlediska času. Rozdílem by tedy kromě kontinuální hlasové přípravy mohla být četnost živých vstupů týdně, které Obrovský odhaduje na tři, Reindlová vstupuje živě denně, Socha a Divišová přibližně na jeden týdně. Jedním z hlavních aspektů, které ovlivňují paraverbální chování reportérů, bude nejspíše výraznější nervozita u reportérů Novy.

9. Závěr

Tato práce měla za cíl ukázat podobnosti a odlišnosti v živých vstupech veřejnoprávní a komerční televize, a to pouze v hlavní zpravodajské relaci. Dílčím cílem bylo detailně analyzovat živé vstupy reportérů z obou televizí, v obou případech z hlediska součinnosti verbální a neverbální komunikace. Vysvětlení ohledně vědomého používání různých neverbálních signálů reportéry měli poskytnout sami reportéři v rozhovorech.

Zjistili jsme, že v mnoha ohledech (mimika, posturika, vzhled, prostředí) nejsou tato dvě média až tak rozdílná, v jiných (hezitace, intonace, gestika, průprava) jsou však rozdíly velké. Z analýz nám také vyplynulo, že většina nonverbálních aspektů se spíše logicky váže k verbální složce projevu u reportérů ČT, zatímco u TV Nova jsou častěji tyto aspekty nahodilé. V obou televizích reportéři například zdůrazňují podobný typ informací, mají podobnou škálu mimických výrazů a v drtivé většině mají podobné zásady pro prostředí i vzhled. Největší rozdíly jsme našli u hezitačních zvuků, které byly jednoznačně u TV Nova četnější, v gestice, kdy jsme zjistili, že vstupy ČT jsou mnohem pohybovější. Reportéři z České televize mnohem více gestikulují a používají širší škálu gest. Rozdíl se projevuje i v postoji, který je u reportérů TV Nova spíše strnulejší.

Zásadní rozdíl tvoří i příprava reportérů, ať už se jedná o bezprostřední přípravu před vstupem, tak v rámci profesního vzdělávání. Zatímco na Nově dostávají reportéři spíše zpětnou vazbu na již uskutečněné vstupy, nebo mají profesní přípravu elementárnější a kratší týkající se rozcvičování mluvidel a správného dýchání, na ČT se reportérům lektori věnují hned od chvíle, kdy vědí, že by měli začít vystupovat před kamerou. Lektori na veřejnoprávní televizi se věnují jak paraverbálním aspektům, tak i například nonverbální složce komunikace, oblékání apod. V souvislosti s bezprostřední přípravou jsou zásadní poznámky, které vytvářejí rozdíl v analyzovaných živých vstupech. Reportéři ČT vždy mluví bez poznámek v rukou (Nikola Reindlová je používá pouze výjimečně, protože si nepamatuje jména), na Nově mají reportéři vždy v rukou aspoň bodové poznámky. To navazuje také na aspekty připravenosti a nepřipravenosti. Na základě rozhovorů jsme zjistili, že u všech reportérů se jedná o komunikáty předem připravené, ovšem pouze u reportérů TV Nova jsou komunikáty zaznamenány písemně.

Výraznější ovlivnění zakrytými ústy rouškou nebo respirátorem nebylo zpozorováno. Reportérům je to sice v projevu lehce nepříjemné, nedochází však k žádné formě kompenzace. Předpokládali jsme, že vzhledem k tomu, že nemají možnost vyjadřovat se mimikou v oblasti

úst a nosu, budou více používat mimiku v oblasti očí nebo budou více gestikulovat. Na základě srovnání s jinými výstupy, kde zakrytá ústa nemají, nebyla zpozorována žádná výrazná změna.

Vzhledem k tomu, jak úzký byl vzorek, nemůžeme výsledky generalizovat na všechny reportéry na Nově nebo v České televizi. Výsledky mohou posloužit jako východisko pro další práce jako rámec pro základní pochopení problematiky nebo pro současné či budoucí televizní novináře, které by zajímalo, jak může být vnímán jejich projev. Materiál z analýzy může být užitečný i pro samotné reportéry. Málokdo má čas se v rámci sebereflexe detailněji ponořit do svého projevu z pohledu výzkumníka, který využívá například programy na analýzu řeči nebo zpomalené videozáběry k detekování běžně těžko pozorovatelných neverbálních aspektů komunikace. Tato práce především díky rozhovorům s reportéry poskytuje vhled do práce novinářů a ukazuje rozdíly ve fungování veřejnoprávního a komerčního média. Zároveň tak můžeme vidět, jak toto institucionální fungování může ovlivnit projev reportéra.

Na účelovém vzorku dvou reportérů každé televize jsme tedy provedli kvalitativní analýzu. Tyto výsledky jsme srovnali, abychom našli podobnosti a odlišnosti a následně jsme prostřednictvím rozhovorů s reportéry zjišťovali, jakým způsobem pracují s hlasem, jak se připravují na svůj projev, jaká mají pravidla v dané televizi, v jakém prostoru se nachází, za jakých podmínek vstup probíhal apod. Povedlo se tak naplnit všechny cíle definované na začátku práce.

10. Seznam pramenů

Události

Díly, které byly odvysílány na České televizi 3.12. a 9. 12. 2020

Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1097181328-udalosti/dily/>

Televizní noviny

Díly, které byly odvysílány na Televizi Nova 7. 12. a 9.12. 2020

Dostupné z: <https://novaplus.nova.cz/porad/televizni-noviny/cele-dily>

11. Seznam použité literatury

LOTKO, Edvard. *Kapitoly ze současné rétoriky*. 3. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2309-8.

VYBÍRAL, Zdeněk. *Přestaňme šířit hlouposti*. *Psychologie dnes*, 8, 10, 2002 s.6–8, ISSN 1212-9607

LOKŠÍK, Martin. *Televizní zpráva a televizní zpravodajství*. In: LÁBOVÁ, Alena a OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. s. 73-87. ISBN 80-246-0248-2.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství a Zpráva* In: LÁBOVÁ, Alena a OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2001. s. 21-25. ISBN 80-246-0248-2.

KADERKA P., HAVLÍK M. *Vytváření televizních zpráv: pracovní postupy v systému žánrových norem*. Praha: Sociologický ústav AV ČR 2010.

KNAPP, L. Mark, HALL, A. Judith, HORGAN, G. Terrence. *Non-verbal Communication in Human Interaction*, 8. vyd., Cengage Learning 2013. ISBN 9781285083513.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1246-2.

SEDLÁKOVÁ, Renáta. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada, 2014. *Žurnalistika a komunikace*. ISBN 978-80-247-3568-9.

KINSEY, Marie. *Going live: writing and presenting for broadcast* In: CHAPMAN, Jane a KINSEY, Marie. *Broadcast Journalism: A Critical Introduction*. 1. vyd. Oxon: Routledge, 2009. s 141-146. ISBN 0-203-88645-3.

Internetové zdroje

/online/ KRČMOVÁ, Marie. *Fonetika a fonologie*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008 Elportál. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=766384>. ISSN 1802-128X. Citováno dne 8. 3. 2021

/online/ KADERKA, Petr. (2017) GESTO. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/GESTO>. Citováno dne 17.3.2021

/online/ KADERKA, Petr. (2017) GESTIKA. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/GESTIKA>. Citováno dne 17. 3. 2021

/online/ KADERKA, Petr, NEKVAPIL, Jiří. (2017) TRANSKRIPCE V KONVERZAČNÍ ANALÝZE. In: KARLÍK, Petr, NEKULA, Marek a PLESKALOVÁ, Jana (eds.). *CzechEncy Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/TRANSKRIPCEVKONVERZAČNÍ ANALÝZE](https://www.czechency.org/slovník/TRANSKRIPCEVKONVERZAČNÍANALÝZE) Citováno dne 19. 3. 2021

/online/ KRČMOVÁ, Marie. (2017) HEZITAČNÍ ZVUK. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. Dostupné z: [https://www.czechency.org/slovník/HEZITAČNÍ ZVUK](https://www.czechency.org/slovník/HEZITAČNÍZVUK). Citováno dne 19. 3. 2021

Diplomové práce

BITTNEROVÁ, Barbora. *Neverbální projevy redaktorů v živých vstupech ve zpravodajství veřejnoprávní a soukromé televize na příkladu mimiky a prozodie*. Olomouc, 2017. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Filozofická fakulta

12. Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 Příklad ilustrátoru	13
Obrázek 2 Příklad zvednutého obočí.....	15
Obrázek 3 Ukázka klesavé a stoupavé intonace v programu PRAAT	17
Obrázek 4 Příklad transkriptu	22
Obrázek 5 Jan Socha na rozdělené obrazovce v ŽV3	27
Obrázek 6 Petr Obrovský na pozadí studia v ŽV1	28
Obrázek 7 Příklad informací na obraze v ŽV4	28
Obrázek 8 Příklad informací na obraze v ŽV2	29
Obrázek 9 Rozdělená obrazovka s předtočenými záběry v ŽV4	30
Obrázek 10 Rozdělená obrazovka s předtočenými záběry v ŽV2	30
Obrázek 11 Intonační výkyvy Jana Sochy v ŽV3	51
Tabulka 1 Příklady použitého transkripčního systému	24
Tabulka 2 Kódování živých vstupů.....	26
Tabulka 3 Informace o ŽV1	32
Tabulka 4 Informace o ŽV2	38
Tabulka 5 Informace o ŽV3	47
Tabulka 6 Informace o ŽV4	53

13. Seznam příloh

Příloha I: Představení reportérů České televize a Televize Nova

Příloha II: Transkripty analyzovaných živých vstupů ŽV1, ŽV2, ŽV3 a ŽV4 /online/

Příloha III: Rozhovory s reportéry České televize a Televize Nova /online/

Příloha I: Představení reportérů České televize a Televize Nova

1. Petr Obrovský

Redaktor České televize Petr Obrovský se narodil v roce 1988 a pro toto veřejnoprávní médium pracuje již od roku 2012. Do té doby studoval bakalářský program Ekonomika a management v Brně a navázal oborem mediální studia na Univerzitě Karlově v Praze, kde získal magisterský titul. Během tohoto studia strávil i jeden semestr na univerzitě v Tampere, kde studoval Media management. Moderoval zprávy na ČT24, byl i reportérem této stanice a v dubnu 2019 se stal zahraničním zpravodajem na Slovensku.

2. Nikola Reindlová

Nikola Reindlová je redaktorka v České televizi, narodila se v roce 1988 a v tomto veřejnoprávním médiu působí od roku 2014. Předtím pracovala jako produkční pro Český rozhlas. Studovala na Univerzitě Karlově v Praze, kde získala nejprve bakalářský titul z fakulty humanitních studií a poté magisterský titul ze žurnalistiky. Působí především jako redaktorka ČT24.

3. Jan Socha

Reportér Jan Socha se narodil v roce 1996 a v médiích působí již od roku 2015, kdy začínal v regionální televizi, poté pokračoval do regionální mutace Televize Nova a až do února 2021 pracoval pro celostátní verzi TV Nova. Nyní pracuje pro CNN Prima News, nicméně v době výběru vzorku analyzovaných živých vstupů pracoval pro TV Nova. Dva roky studoval český jazyk a občanskou výchovu se zaměřením na vzdělávání na Ostravské univerzitě, rok strávil na bakalářském studiu žurnalistiky v Olomouci a v současnosti studuje distančně bakalářský program Mezinárodní teritoriální studia na Univerzitě Karlově.

4. Barbora Divišová

Barbora Divišová se narodila v roce 1984 a od roku 2007 pracuje pro Televizi Nova. Momentálně je ve druhém ročníku Mediálních studií bakalářského studia na Metropolitní univerzitě v Praze, předtím studovala na Masarykově univerzitě Bohemistiku v praxi a v Hradci Králové jazykovou a literární kulturu na Pedagogické fakultě. Ani jeden obor však nedokončila. Před nástupem do TV Nova pracovala pro TV Vysočina v Jihlavě, TV Gimí a v regionálním studiu RTA Jižní Čechy. Na Nově mimo jiné moderuje diskuzní pořad Napřímo.